

Załącznik do Uchwały nr
Rady Gminy Ożarówice z dnia

**GMINNY PROGRAM
WSPIERANIA RODZINY
W GMINIE OŻAROWICE
NA LATA 2016-2018**

2016

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE.....	3
I. PODSTAWY PRAWNE TWORZENIA PROGRAMU	5
II. INFORMACJE OGÓLNE O GMINIE	5
III. DIAGNOZA SYTUACJI RODZINY I DZIECKA W GMINIE	8
1. DZIECKO I MŁODZIEŻ W ŚRODOWISKU SZKOLNYM I RODZINNYM.....	8
2. RODZINA I DZIECKO W ŚRODOWISKU LOKALNYM	11
3. POMOC I WSPARCIE RODZINY I DZIECKA W TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ.....	19
4. INSTYTUCJE I ORGANIZACJE DZIAŁAJĄCE NA RZECZ RODZINY I DZIECKA	31
IV. CELE I ZADANIA	35
V. FINANSOWANIE PROGRAMU.....	42
VI. WDRAŻANIE, MONITOROWANIE I EWALUACJA PROGRAMU	43
SPIS TABEL I WYKRESÓW	44

WPROWADZENIE

Rodzina jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju i zaspokajania potrzeb swoich członków. Przede wszystkim warunkuje prawidłowy rozwój biologiczny i psychospołeczny dziecka, jest pierwszą instytucją wychowawczą, w której przebiega proces jego socjalizacji, kształtowanie osobowości oraz przygotowanie do przyszłych ról społecznych. Rodzina oddziałuje na dziecko poprzez określony i swoisty układ stosunków społecznych, na których podłożu dziecko przyswaja sobie określone wartości i wzory osobowe.

Prawidłowo funkcjonująca rodzina zaspokaja wszystkie potrzeby dziecka w sferze psychicznej i materialno-bytowej, jest źródłem poczucia własnej wartości i bezpieczeństwa. Są jednak rodziny, które niewłaściwie pełnią przypisane im role. W rodzinach tych niejednokrotnie zachodzą zjawiska patologiczne (np. alkoholizm, przemoc, rozwody lub śmierć rodziców, sieroctwo społeczne, narkomania, przestępczość, próby samobójcze, ubóstwo i bezrobocie, brak właściwej opieki rodzicielskiej i nieporadność życiowa oraz nieprzystosowanie społeczne), które czynią je dysfunkcjonalnymi, czyli takimi, które nie potrafią sprostać swoim obowiązkom, m.in. względem dzieci, oraz pomyślnie rozwiązywać swoich problemów i sytuacji kryzysowych.

Dezorganizacja rodziny powoduje, że staje się ona niewydolna wychowawczo, a tym samym wymaga stałego monitorowania i świadczenia komplementarnego wsparcia ze strony przedstawicieli różnych grup zawodowych (np. pracowników socjalnych, asystentów rodziny, pedagogów szkolnych, opiekunów placówek wsparcia dziennego, pracowników ochrony zdrowia, policji, kuratorów sądowych czy przedstawicieli innych instytucji i organizacji, które działają na rzecz rodziny i dziecka) oraz podejmowania działań w oparciu o sprecyzowany plan działania. Taką możliwością daje stworzenie lokalnego systemu wspierania rodziny, który – przy założeniu, że naturalnym i koniecznym środowiskiem wychowania dziecka jest rodzina – powinien być nastawiony na pomoc w rozwiązywaniu życiowych jej problemów oraz przywróceniu prawidłowego funkcjonowania, a gdy już nastąpi rozkład więzi rodzinnych i zaistnieją okoliczności zmuszające do rozłączenia rodziny i umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej, na motywowanie rodziców do zmiany oraz stworzenie warunków do powrotu dziecka do rodziny.

Istotne znaczenie dla stworzenia systemu wspierania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych ma przygotowanie programowych podstaw jego funkcjonowania. Na szczeblu gminnym taką rolę pełni programy wspierania rodziny, w ramach których planowane są zadania służące wzmocnieniu bądź przywróceniu zdolności rodzin do wypełniania przypisanym im funkcji głównie poprzez wczesną profilaktykę i interwencję.

Niniejszy program został przygotowany w Ośrodku Pomocy Społecznej w Ożarówce. Moderatorem prac nad dokumentem było Centrum Wspierania Służb Społecznych w Częstochowie.

Program składa się z kilku części. W pierwszej zostały przedstawione podstawy prawne jego tworzenia.

Druga i trzecia część programu obejmują informacje ogólne na temat gminy oraz diagnozę sytuacji rodziny i dziecka w gminie, która została przygotowana w oparciu o dane pozyskane od podmiotów działających w gminie bądź obejmujących zasięgiem działania jej mieszkańców, analizę ankiet skierowanych do przedstawicieli funkcjonujących w gminie placówek oświatowych oraz mieszkańców gminy, w tym reprezentantów samorządu lokalnego, a także identyfikację instytucji i organizacji pozarządowych działających na rzecz rodziny i dziecka w gminie.

Czwarta część programu, obejmująca przygotowany w formie zestawień tabelarycznych harmonogram, wyznacza cele i niezbędne do podjęcia zadania, wskazując m.in. realizatorów poszczególnych zapisów oraz czas ich wdrożenia.

Piąta i szósta część programu zawierają informacje na temat sposobu finansowania dokumentu oraz prowadzenia jego monitoringu i ewaluacji przy wykorzystaniu przygotowanego w części czwartej dokumentu zestawu wskaźników monitoringowych.

I. PODSTAWY PRAWNE TWORZENIA PROGRAMU

Obowiązek opracowania Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Ożarowice na lata 2016-2018 wynika z art. 176 pkt. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 575), który w ramach zadań własnych gminy przewiduje „opracowanie i realizację 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny”.

Program pozostaje w zgodności ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ożarowice na lata 2016-2025 i umożliwia aplikowanie o dodatkowe środki finansowe w oparciu o konkursy ogłaszane przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej w ramach programów resortowych, w tym resortowego programu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

II. INFORMACJE OGÓLNE O GMINIE

Ożarowice to gmina wiejska, położona w województwie śląskim, we wschodniej części powiatu tarnogórskiego. Zajmuje powierzchnię 43,72 km², a w jej skład wchodzi 7 sołectw: Celiny, Niezdara, Ossy, Ożarowice, Pyrzowice, Tąpkowice i Zendek.

Pod względem fizycznogeograficznym gmina leży w północnej części Wyżyny Śląskiej, na południowo-zachodnich krańcach Doliny Małej Panwi. Obszar wsi Ożarowice jest mało urozmaicony, w krajobrazie przeważają płaskie i szerokie doliny o łąkowym dnie. Na pograniczu Ożarowic z Celinami, Tąpkowicami i Sączowem znajduje się dolina Potoku Ożarowickiego, który jest dopływem rzeki Brynicy.

Gmina charakteryzuje się bardzo korzystnym układem komunikacyjnym. Przez jej obszar przebiega autostrada A-1, droga ekspresowa S1, a także droga krajowa nr 78 i droga wojewódzka nr 913. W odległości ok. 2 km od Ożarowic ulokowany jest Międzynarodowy Port Lotniczy Katowice w Pyrzowicach. Przez teren gminy przebiega także linia kolejowa łącząca Ożarowice z Zawierciem.

Na koniec 2014 roku gmina liczyła 5.655 mieszkańców, w tym 2.890 kobiet. W ostatnich latach widoczny jest systematyczny wzrost liczby ludności przy jednoczesnym spadku odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym oraz wzroście udziału

osób starszych, który od 2008 roku jest wyższy od udziału dzieci i młodzieży. Zmiany te powodują postępujący proces starzenia się społeczności lokalnej.

Ożarówce są gminą o charakterze rolniczym, głównie z uwagi na znaczny areał użytków rolnych. W strukturze upraw dominują zboża i ziemniaki, natomiast podstawowy kierunek produkcji zwierzęcej stanowi chów bydła. Obecnie funkcje rolnicze gminy pozostają nieco w cieniu rozwijającego się coraz dynamicznej rynku usług, handlu oraz przemysłu.

Na terenie gminy istnieje strefa aktywności gospodarczej oraz Międzynarodowy Port Lotniczy Katowice-Pyrzowice, które dają możliwość rozwoju sektora handlu i usług, w tym usług okołolotniskowych (głównie transportowych, parkingowych i hotelowych). Największym przedsiębiorstwem w gminie jest Górnośląskie Towarzystwo Lotnicze S.A. (GTL S.A.), które zarządza lotniskiem.

Na terenie gminy funkcjonuje blisko 650 podmiotów gospodarczych. Na koniec 2014 roku działalność gospodarcza w gminie była przede wszystkim prowadzona w takich sekcjach, jak: handel i usługi w zakresie napraw, transport i gospodarka magazynowa oraz budownictwo.

Gmina charakteryzuje się niskim poziomem bezrobocia. Dotyka ono przede wszystkim osoby młode, w wieku 18-34 lata, osoby pozostające bez zatrudnienia długotrwale, tj. 12 miesięcy i więcej, osoby ze stażem pracy do 1 roku oraz od 10 do 20 lat, a także osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym oraz zasadniczym zawodowym.

W ostatnich latach zwiększa się liczba mieszkań w gminie, przy czym na tym samym poziomie pozostaje liczba mieszkań będących w zasobach gminy. Wśród tych ostatnich znajdują się tylko mieszkania komunalne, brak jest natomiast mieszkań socjalnych. Zdecydowana większość mieszkań w gminie wyposażona jest w instalacje techniczno-sanitarne w postaci wodociągu, ustępu splukiwanego, łazienki i centralnego ogrzewania. Niedostatecznie rozwinięta jest natomiast sieć gazowa, do której podłączona jest nieco ponad połowa mieszkań w gminie.

Gmina posiada bazę oświatową, na którą składają się: 3 przedszkola, w tym 1 niepubliczne, 3 szkoły podstawowe, w tym 1 niepubliczna, oraz 1 gimnazjum. Na terenie gminy nie ma natomiast żłobka, co powoduje, że nie są zaspokajane potrzeby w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3.

Działalność kulturalna w gminie ogniskuje się z kolei wokół Biblioteki i Ośrodka Kultury Gminy Ożarówce w Tąpkowicach posiadającej 2 filie biblioteczne w Ożarówicach i Zendku. Aktywnością w tym zakresie wykazują się również działający przy BiOK-u Uniwersytet Trzeciego Wieku w Tąpkowicach oraz Koła Gospodyń Wiejskich w Ożarówicach, Ossach, Celinach, Niezdarze, Pyrzowicach, Tąpkowicach i Zendku.

Uprawianiu sportu i rozwojowi kultury fizycznej w gminie sprzyja natomiast infrastruktura sportowa obejmująca m.in.: obiekty sportowe przy placówkach oświatowych, halę sportowo-widowiskowo-dydaktyczną, boiska i sale sportowe, sale gimnastyczne, a także centrum aktywności rodzinnej, place zabaw i tereny rekreacyjno-sportowe. Istotną rolę w tym obszarze odgrywają działające na terenie gminy kluby sportowe, do których należą: Ludowy Klub Sportowy „Piaś” Ożarówce, Ludowy Zespół Sportowy „Tęcza” Zendek i Uczniowski Klub Sportowy „Ożarówce”.

W gminie funkcjonują 2 niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej oraz działają 1 apteka i 1 punkt apteczny. Główną instytucją realizującą zadania pomocy społecznej w gminie jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Ożarówicach, a nad bezpieczeństwem publicznym jej mieszkańców czuwa Komisariat Policji w Pyrzowicach. Sektor pozarządowy funkcjonujący w gminie obejmuje ponad 20 organizacji, w tym organizacje działające na rzecz rozwoju lokalnego, kluby i zespoły sportowe oraz jednostki ochotniczej straży pożarnej.

III. DIAGNOZA SYTUACJI RODZINY I DZIECKA W GMINIE

1. DZIECKO I MŁODZIEŻ W ŚRODOWISKU SZKOLNYM I RODZINNYM

Diagnoza sytuacji dziecka i młodzieży w środowisku szkolnym i rodzinnym została dokonana na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w funkcjonujących w gminie placówkach oświatowych. Badania te umożliwiły identyfikację występujących problemów i przyczyn negatywnych zachowań, pozyskanie informacji na temat posiadanych przez placówki zasobów, oferty zajęć dodatkowych, podejmowanych działań profilaktycznych i wychowawczych, form współpracy z rodzicami oraz z innymi instytucjami i organizacjami, a także określenie potrzeb dzieci i młodzieży oraz możliwości ich zaspokojenia.

Do analizy przedłożono 8 ankiet z następujących placówek: Szkoła Podstawowa im. Michała Okurzałego w Tąpkowicach (ul. Kopernika 2, 42-624 Tąpkowice) – 2 ankiety, Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Zendku (ul. Główna 126, 42-625 Zendek) – 2 ankiety, Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Pyrzowicach (ul. Wolności 46, 42-625 Pyrzowice), Gimnazjum w Ożarówicach (ul. Szkolna 10, 42-625 Ożarówice) oraz Przedszkole w Tąpkowicach (ul. Kopernika 2, 42-624 Tąpkowice) i Przedszkole w Ożarówicach (ul. Tarnogórska 12a, 42-625 Ożarówice).

Posiadane zasoby oraz oferta zajęć dodatkowych

Ze wsparcia pedagoga, pielęgniarki i logopedy mają możliwość korzystania uczniowie Szkół Podstawowych w Tąpkowicach, Zendku i Pyrzowicach oraz dzieci z Przedszkola w Ożarówicach, natomiast dzieci w Przedszkolu w Tąpkowicach mogą korzystać z pomocy pielęgniarki, logopedy i psychologa, a uczniowie Gimnazjum w Ożarówicach z pomocy pedagoga i pielęgniarki.

W każdej, biorącej udział w badaniu placówce jest sprzęt audiowizualny, biblioteka i stołówka, z kolei pracownia komputerowa z dostępem do sieci Internet jest we wszystkich placówkach za wyjątkiem Przedszkola w Ożarówicach. W Szkołach Podstawowych w Zendku i Tąpkowicach oraz w Gimnazjum w Ożarówicach jest także sala gimnastyczna, z kolei boisko szkolne znajduje się w Szkołach Podstawowych w Pyrzowicach i Zendku oraz w Gimnazjum w Ożarówicach. Ponadto w Szkołach Podstawowych w Tąpkowicach, Zendku i Pyrzowicach

do dyspozycji uczniów jest również świetlica szkolna. W żadnej placówce nie funkcjonują klasy integracyjne. Dane szczegółowe na temat zasobów poszczególnych placówek przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Zasoby ankietowanych placówek oświatowych

zasoby placówek	Przedszkole Ożarówce	Przedszkole Tąpkowice	SP Tąpkowice	SP Zendek	NSP Pyrzowice	Gimnazjum Ożarówce	ogółem
dostęp do pedagoga							5
dostęp do pielęgniarki							6
dostęp do logopedy							5
dostęp do psychologa							1
dostęp do doradcy zawodowego							
prowadzenie dożywiania							6
sprzęt audiowizualny							6
biblioteka szkolna							6
świetlica szkolna							3
stołówka							6
sala gimnastyczna							3
boisko szkolne							3
pracownia komputerowa z Internetem							5
klasy integracyjne							0

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w placówkach oświatowych w gminie.

Badane placówki proponują uczniom zajęcia dodatkowe, w tym kierowane do osób mających specjalne potrzeby edukacyjne. Najczęściej są to: różnorodne przedmiotowe koła zainteresowań, zajęcia rozwijające uzdolnienia, korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, zajęcia z zakresu terapii dysleksji, a także terapia pedagogiczna.

Problemy dzieci, młodzieży i ich rodzin oraz przyczyny negatywnych zachowań

W opinii przedstawicieli ankietowanych placówek dzieci, młodzieży i ich rodziny, najczęściej zmagają się z problemami, u podstaw których leżą prowadzące do niewydolności

opiekuńczo-wychowawczej nieodpowiednie umiejętności wychowawcze rodziców oraz ogólne problemy rodziny związane z brakiem pracy, ubóstwem i nałogami, a także spłylenie relacji rodzinnych. Efektem tego jest agresja i przemoc, problemy natury emocjonalnej oraz nieprzestrzeganie przyjętych norm i zasad postępowania.

Wśród najczęstszych przyczyn negatywnych zachowań wśród dzieci i młodzieży badani wskazywali kłopoty rodzinne, nadpobudliwość ruchową, negatywny wpływ grupy rówieśniczej i zaniedbania wychowawcze polegające głównie na niewypracowaniu właściwych norm i zasad obowiązujących w życiu społecznym. Kadra pedagogiczna Gimnazjum w Ożarówicach, jako jedną z głównych przyczyn negatywnych zachowań uczniów, wskazała także używki.

Podejmowane działania profilaktyczne i wychowawcze

W ankietowanych placówkach podejmowane są różnorodne działania profilaktyczne i wychowawcze. Przybierają one formę realizowanych programów profilaktycznych i wychowawczych (np. promujących zdrowy tryb życia, edukujących dla bezpieczeństwa, kształtujących poczucie przynależności do społeczności), organizowanych warsztatów (np. na temat profilaktyki uzależnień) oraz tworzenia pozytywnych relacji szkoła – uczeń – dom. Szkoły prowadzą także działania polegające na eliminowaniu niepowodzeń szkolnych i rozwijaniu zainteresowań i zdolności uczniów.

Współpraca z rodzicami oraz z innymi instytucjami i organizacjami

Badane placówki podejmują współpracę z rodzicami uczniów. Najczęściej w jej ramach odbywają się zebrania, spotkania indywidualne oraz spotkania ze specjalistami (np. pedagogiem szkolnym).

Ankietowane placówki współpracują również z innymi instytucjami i organizacjami wspierającymi dzieci, młodzież i ich rodziny. Zazwyczaj są to: Ośrodek Pomocy Społecznej w Ożarówicach, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Ożarówicach i Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Tarnowskich Górach. Szkoły podejmują także współpracę z organizacjami pozarządowymi, m.in. z Fundacją „Dzieci Niczyje”, a także z placówkami kultury, jak: Biblioteka i Ośrodek Kultury Gminy Ożarówce w Tąpkowicach. Szkoła Podstawowa w Zendku współpracuje również z Komendą Powiatową Policji w Tarnowskich Górach, Ludowym Klubem Sportowym „Tęcza” w Zendku oraz z lokalną

parafią, natomiast Gimnazjum w Ożarówicach z Gminnym Zespołem Oświaty i Wychowania w Tąpkowicach.

Ankietowani podkreślili, że dla skuteczniejszego wspierania uczniów i ich rodzin zasadne byłoby podjęcie współpracy również z Polskim Centrum Mediacji, Fundacją Homo Homini, Krakowską Akademią Profilaktyki, a także zatrudnienie w szkołach psychologa.

Potrzeby dzieci i młodzieży oraz możliwości ich zaspokojenia

Za najważniejsze potrzeby dzieci i młodzieży w gminie przedstawiciele ankietowanych placówek uznali rozwijanie umiejętności społecznych oraz wzmacnianie więzi rodzinnych. Wskazali także na potrzebę zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży atrakcyjnymi zajęciami, w tym rozwijającymi zainteresowania i zdolności oraz zajęciami sportowymi.

W celu zaspokojenia ww. potrzeb, przedstawiciele badanych placówek podkreślili konieczność zatrudnienia psychologa i pedagoga oraz rozszerzenia oferty zajęć pozalekcyjnych, w tym kół zainteresowań i wycieczek. Wskazali także na potrzebę organizacji prelekcji i szkoleń dla uczniów, ich rodziców i nauczycieli, a także większego zainteresowania i udziału rodziców w szkolnym życiu swoich dzieci.

2. RODZINA I DZIECKO W ŚRODOWISKU LOKALNYM

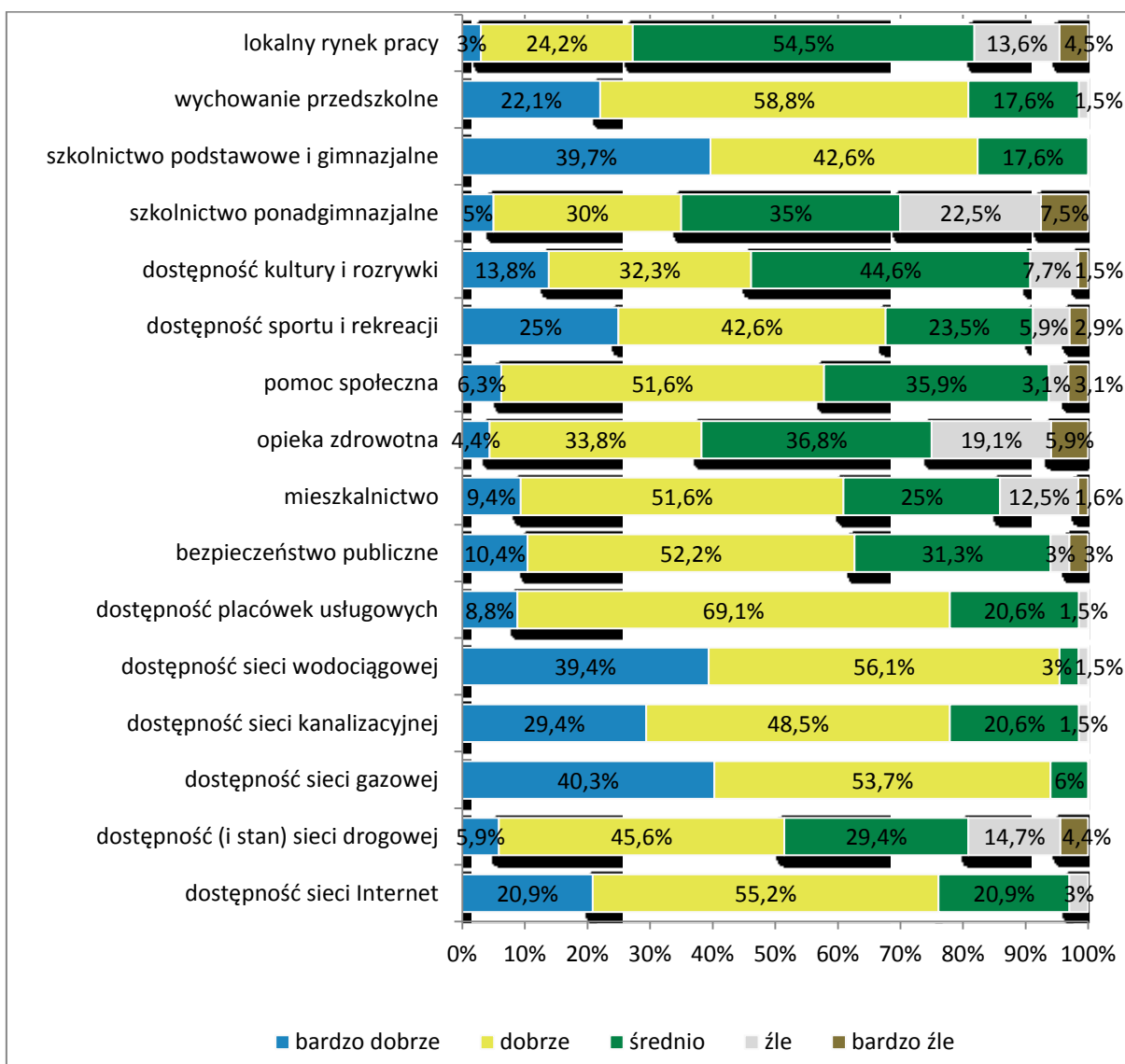
W ramach diagnozy sytuacji rodziny i dziecka w gminie przeprowadzono również badania ankietowe wśród mieszkańców gminy, w tym reprezentantów samorządu lokalnego – Wójta Gminy, Sekretarza Gminy, Skarbnika Gminy, radnych, sołtysów, pracowników Urzędu Gminy, członków komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, przedstawicieli jednostek organizacyjnych gminy, m.in. placówek oświatowych, kulturalnych, sportowych i pomocy społecznej, a także przedstawicieli jednostek służby zdrowia, policji, organizacji pozarządowych i kościoła.

Badania te posłużyły m.in. ocenie warunków życia w gminie, identyfikacji występujących na jej terenie problemów społecznych, wskazaniu grup zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz poznaniu istotnych z punktu widzenia niniejszego Programu opinii na temat przyczyn bezradności opiekuńczo-wychowawczej oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego, negatywnych zjawisk społecznych wśród dzieci i młodzieży, ich

przyczyn, a także propozycji działań, jakie należałoby podjąć w celu zmniejszenia natężenia tych problemów oraz zminimalizowania ich skutków.

Do analizy przedłożono w sumie 68 wypełnionych anonimowo ankiet. Odpowiedzi na pytanie o warunki życia w gminie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 1. Warunki życia w gminie

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

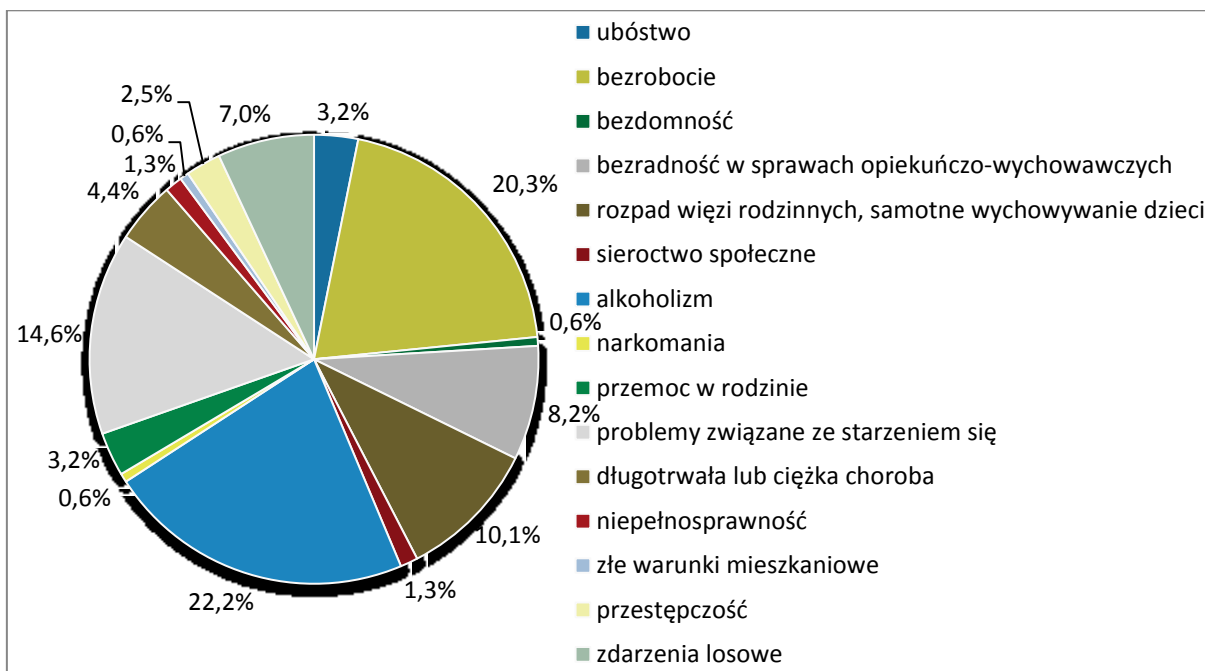
Analizując warunki życia w gminie, przedstawiciele środowiska lokalnego najwyżej ocenili dostęp do sieci wodociągowej (łącznie 95,5% ocen dobrych i bardzo dobrych) i gazowej (w sumie 94% ocen dobrych i bardzo dobrych), szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego (łącznie 82,3% ocen dobrych i bardzo dobrych), wychowania przedszkolnego

(w sumie 80,9% ocen dobrych i bardzo dobrych), placówek usługowych, sieci kanalizacyjnej (łącznie po 77,9% ocen dobrych i bardzo dobrych) oraz sieci Internet (w sumie 76,1% ocen dobrych i bardzo dobrych).

Najniżej ankietowani ocenili dostępność szkolnictwa ponadgimnazjalnego (łącznie 30% ocen złych i bardzo złych), opieki zdrowotnej (w sumie 25% ocen złych i bardzo złych), dostępność (i stan) sieci drogowej (łącznie 19,1% ocen złych i bardzo złych) oraz lokalny rynek pracy (w sumie 18,1% ocen złych i bardzo złych).

Kolejny wykres przedstawia odpowiedzi badanych na pytanie o problemy, które najczęściej dotyczą mieszkańców gminy.

Wykres 2. Problemy najczęściej dotykające rodziny zamieszkujące w gminie

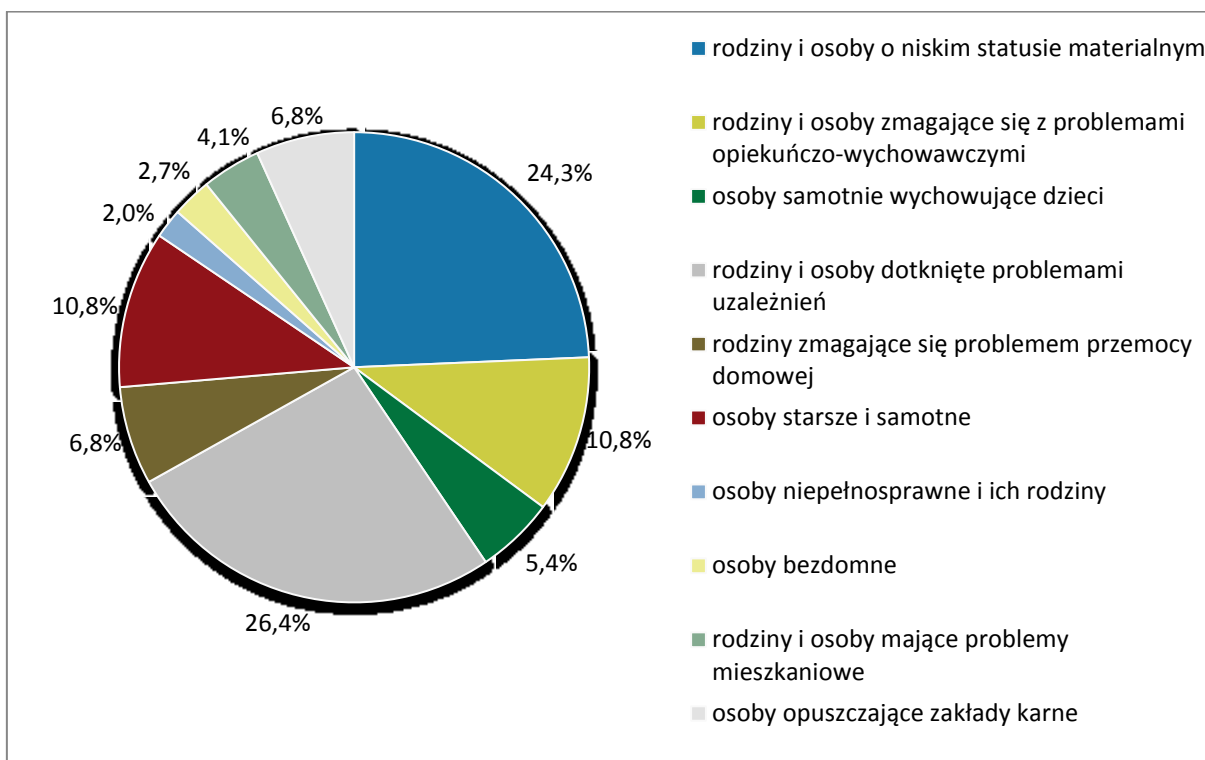

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Do problemów, które najczęściej dotyczą mieszkańców gminy, respondenci zaliczyli alkoholizm (22,2%) i bezrobocie (20,3%), a następnie problemy związane ze starzeniem się (14,6%), rozpad więzi rodzinnych i samotne wychowywanie dzieci (10,1%) oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego, zaniedbanie dzieci (8,2%).

Odpowiadając na następane pytanie, ankietowali identyfikowali grupy zagrożone wykluczeniem społecznym w gminie. Uzyskane odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 3. Grupy zagrożone wykluczeniem społecznym w gminie

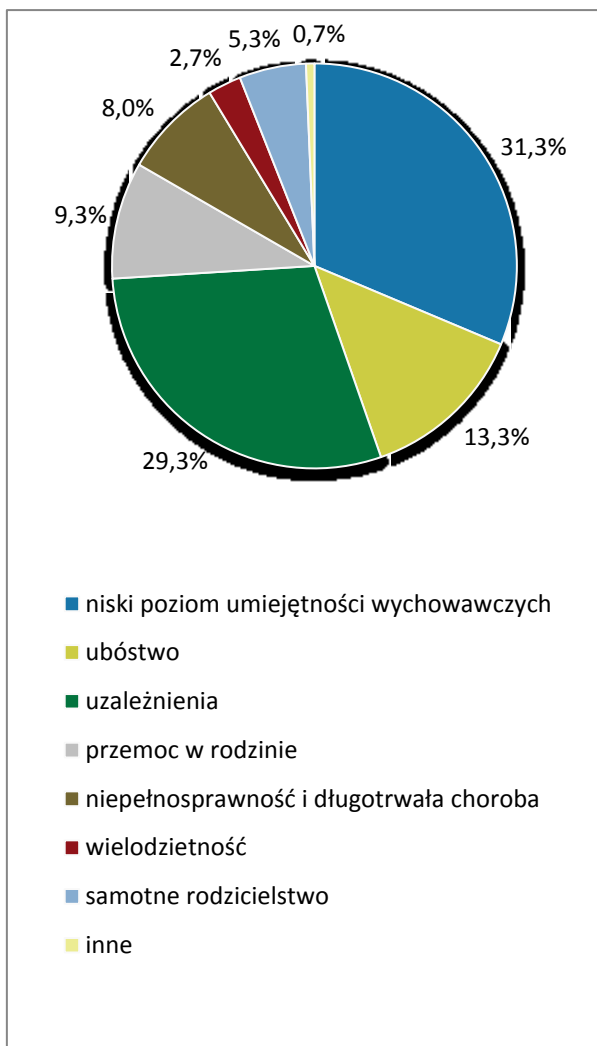

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

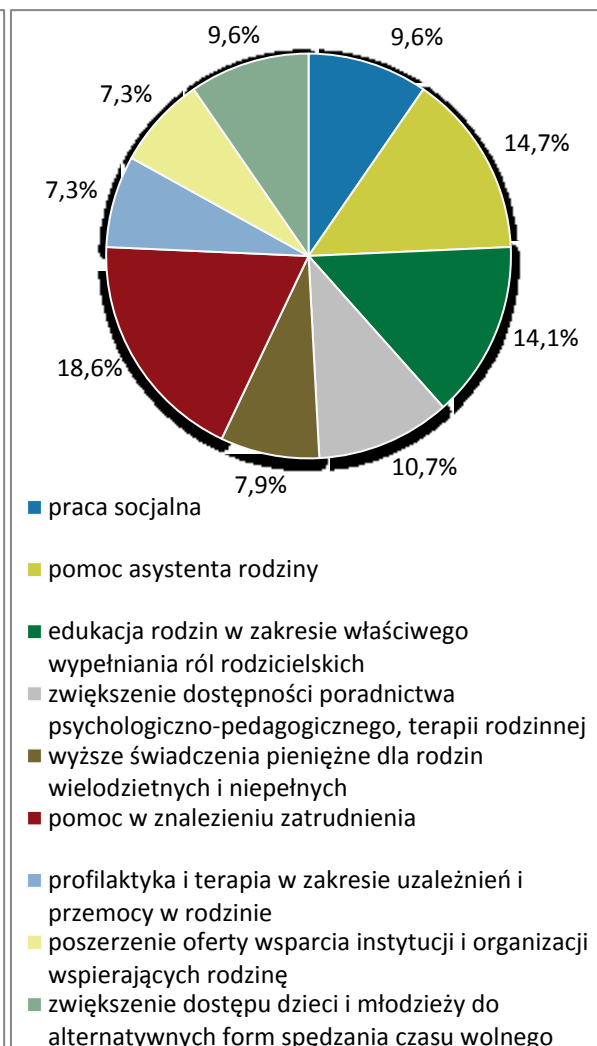
Najwięcej badanych stwierdziło, że najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym są rodziny i osoby dotknięte problemami uzależnień (26,4%) oraz o niskim statusie materialnym (24,3%). Zdaniem respondentów wykluczeniem społecznym zagrożone są także rodziny i osoby zmagające się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, w tym rodziny wielodzietne i niepełne, oraz osoby starsze i samotne (po 10,8%).

Na poniższych wykresach przedstawiono odpowiedzi respondentów na temat przyczyn bezradności opiekuńczo-wychowawczej oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz wskazane przez nich działania, które przyniosłyby największą skuteczność w zapobieganiu i rozwiązywaniu tego problemu.

Wykres 4. Przyczyny bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego w gminie

Wykres 5. Jakie działania poprawiłyby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo w gminie?

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

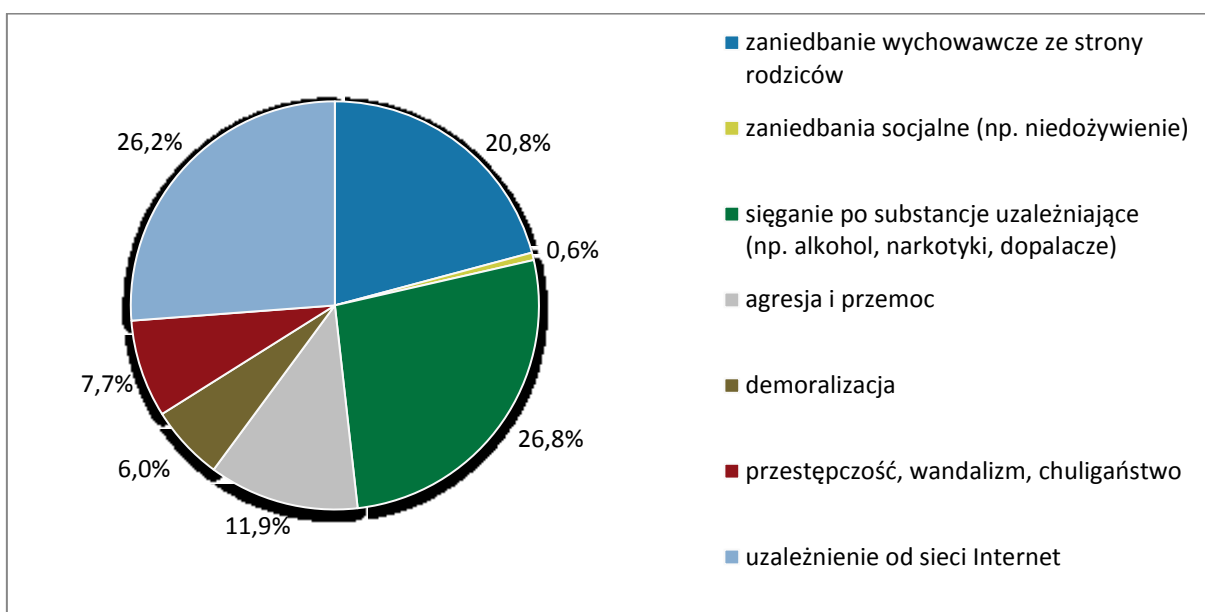
W opinii badanych głównymi przyczynami bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego w gminie są niski poziom umiejętności wychowawczych (31,3%) i uzależnienia (29,3%). Zdaniem respondentów duży wpływ na występowanie tego problemu mają również: ubóstwo (13,3%), przemoc w rodzinie (9,3%) oraz niepełnosprawność i długotrwała choroba (8%).

Wśród działań, których podjęcie mogłoby poprawić sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo, ankietowani najczęściej wskazywali udzielenie pomocy w znalezieniu zatrudnienia (18,6%), zapewnienie pomocy ze strony asystenta rodziny (14,7%), edukowanie rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich (14,1%), a także zwiększenie

dostępności poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego i terapii rodzinnej (10,7%), prowadzenie pracy socjalnej oraz zwiększenie dostępu dzieci i młodzieży do alternatywnych form spędzania czasu wolnego (po 9,6%).

Następne wykresy prezentują opinie respondentów na temat negatywnych zjawisk społecznych, na które narażone są dzieci i młodzież w gminie, problemów występujących w rodzinie i w środowisku lokalnym, które są ich najczęstszymi przyczynami, oraz działań, które mogłyby być odpowiedzią na problemy, z którymi zmagają się dzieci i młodzież.

Wykres 6. Negatywne zjawiska społeczne, na które narażone są dzieci i młodzież w gminie

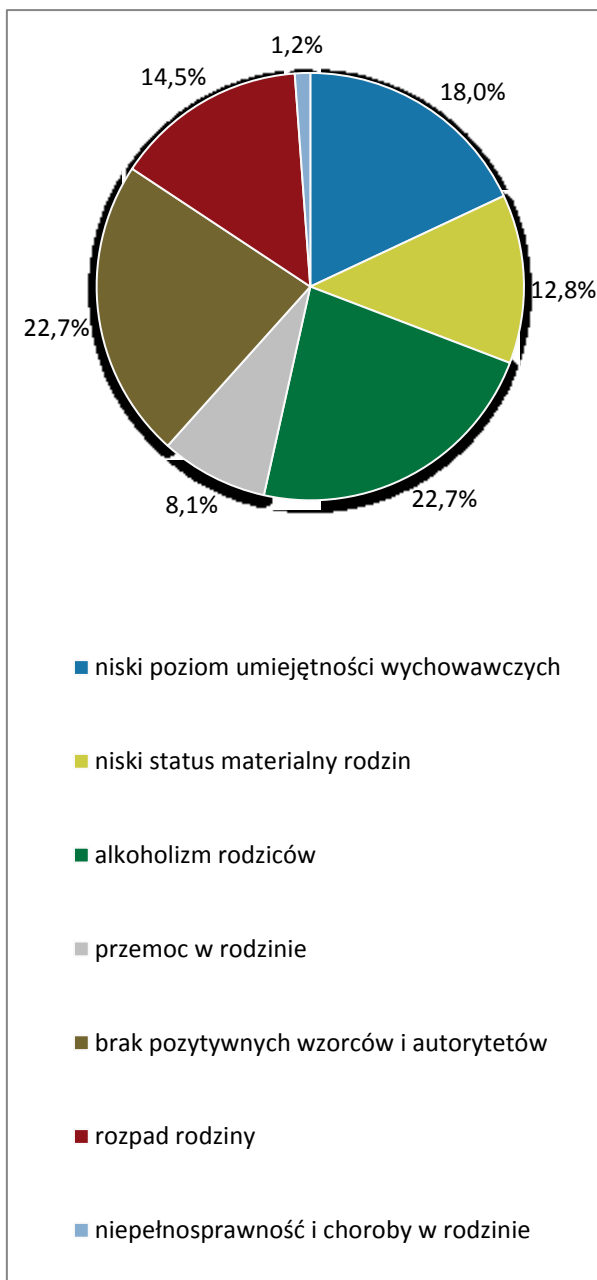

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

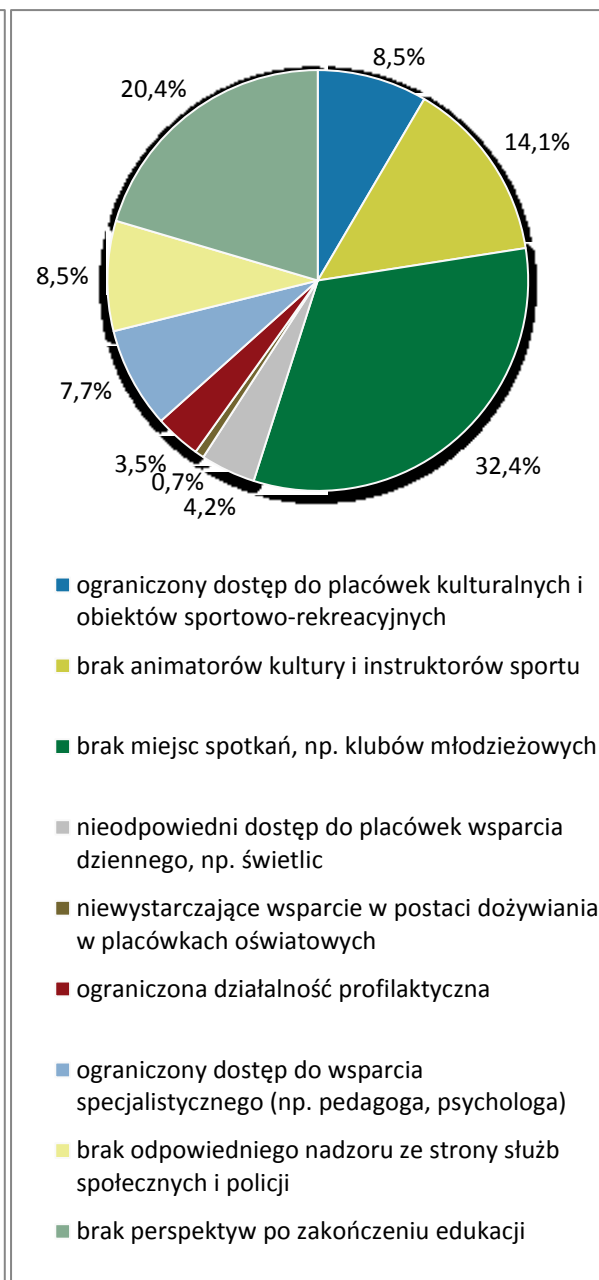
Według ankietowanych, do negatywnych zjawisk społecznych, na które najbardziej narażone są dzieci i młodzież z gminy, należą: sięganie po substancje uzależniające, np. alkohol, narkotyki i dopalacze (26,8%), uzależnienie od sieci Internet (26,2%), zaniechania wychowawcze ze strony rodziców (20,8%), a także agresja i przemoc (11,9%).

Wykres 7. Problemy występujące w rodzinie, które są najczęstszymi przyczynami negatywnych zjawisk społecznych wśród dzieci i młodzieży z gminy

Wykres 8. Problemy występujące w środowisku lokalnym, które są najczęstszymi przyczynami negatywnych zjawisk społecznych wśród dzieci i młodzieży z gminy

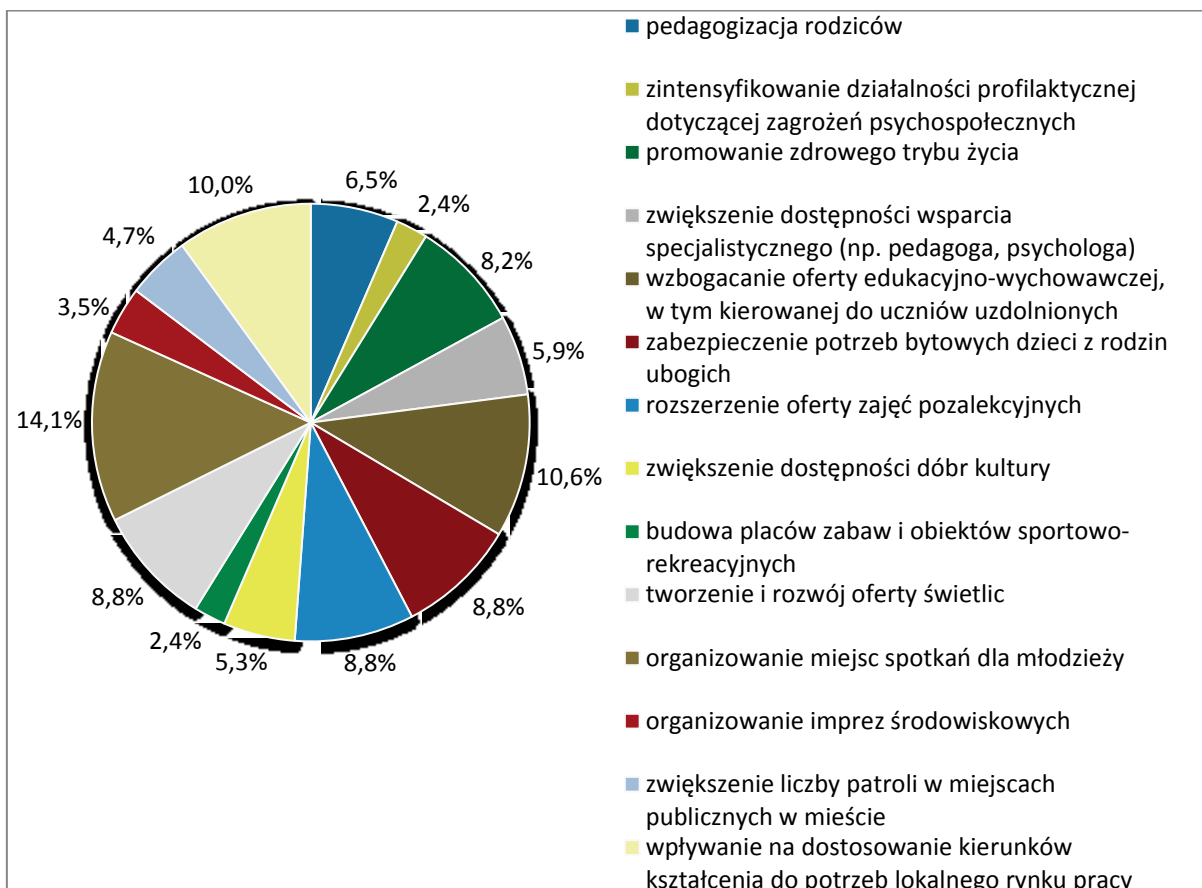

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Identyfikując problemy występujące w rodzinie, które są najczęstszymi przyczynami negatywnych zjawisk społecznych wśród dzieci i młodzieży z gminy, ankietowani wskazali na alkoholizm rodziców oraz brak pozytywnych wzorców i autorytetów (po 22,7%), niski poziom umiejętności wychowawczych (18%), a także rozpad rodziny (14,5%) oraz niski status materialny rodzin (12,8%).

Szukając z kolei przyczyn negatywnych zjawisk społecznych wśród dzieci i młodzieży w problemach występujących w środowisku lokalnym, badani szczególną uwagę zwrócili na brak miejsc spotkań, np. klubów młodzieżowych (32,4%), brak perspektyw po zakończeniu edukacji (20,4%) oraz deficyt animatorów kultury i instruktorów sportu (14,1%).

Wykres 9. Działania mogące być odpowiedzią na problemy, z którymi zmagają się dzieci i młodzież w gminie

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Wskazując działania, jakie mogłyby być odpowiedzią na problemy, z którymi zmagają się dzieci i młodzież w gminie, ankietowani podkreślili przede wszystkim potrzebę organizowania miejsc spotkań dla młodzieży (14,1%), wzbogacania oferty edukacyjno-wychowawczej, w tym kierowanej do uczniów uzdolnionych (10,6%), wpływania na dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy (10%), a także zabezpieczenia potrzeb bytowych dzieci z rodzin ubogich (dożywianie, wyposażenie w podręczniki i pomoce szkolne, organizacja wypoczynku), rozszerzenia oferty zajęć pozalekcyjnych, tworzenia i rozwijania oferty świetlic (po 8,8%) oraz promowania zdrowego trybu życia (8,2%).

3. POMOC I WSPARCIE RODZINY I DZIECKA W TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ

Główną instytucją, która świadczy w gminie pomoc i wsparcie rodzinom i dzieciom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Ożarówcach. Prowadząc działalność w tym zakresie realizuje on zadania wynikające m.in. z takich aktów prawnych, jak: ustawa o pomocy społecznej, ustawa o świadczeniach rodzinnych, ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, ustawa o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, ustawa o Karcie Dużej Rodziny, ustawa o dodatkach mieszkaniowych oraz ustawa – Prawo energetyczne, a także rozporządzeń wykonawczych do ustaw oraz statutu Ośrodka.

W latach 2012-2014 liczba rodzin, z którymi przeprowadzono wywiad środowiskowy ulegała nieznacznym wahaniom (67 w 2012 r., 74 w 2013 r., 68 w 2014 r.), podobnie jak liczba osób przebywających w tych rodzinach (228 w 2012 r., 253 w 2013 r., 224 w 2014 r.).

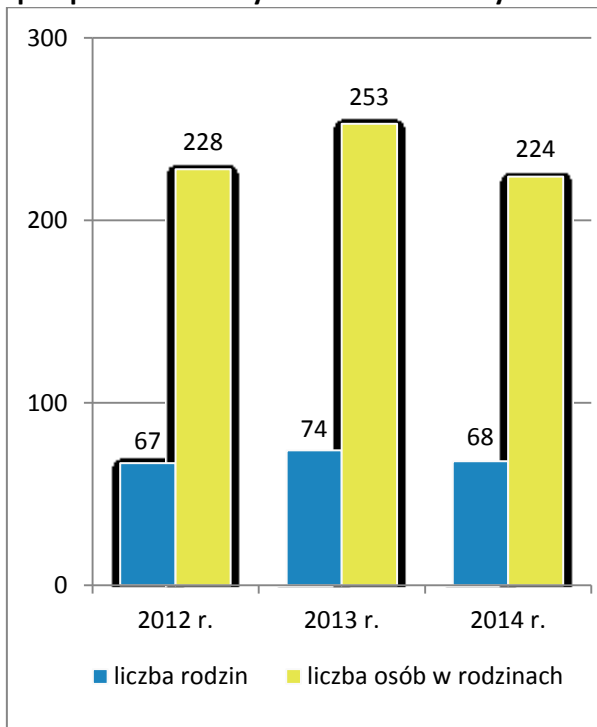
W analizowanym okresie zmieniała się również liczba rodzin i osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie (odpowiednio 65 i 212 w 2012 r., 70 i 233 w 2013 r., 57 i 180 w 2014 r.), podobnie jak liczba rodzin i osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie pieniężne (odpowiednio 56 i 179 w 2012 r., 60 i 199 w 2013 r., 50 i 149 w 2014 r.). Z kolei liczba rodzin i osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie niepieniężne, w 2014 roku, spadła w porównaniu z latami poprzednimi (odpowiednio 36 i 134 w latach 2012-2013, 32 i 116 w 2014 r.).

W latach 2012-2014 odsetek osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie, w ogóle mieszkańców gminy był niewielki i ulegał nieznacznym wahaniom. W 2012 roku wyniósł on 3,8%, rok później 4,1%, a w 2014 roku spadł do 3,2%.

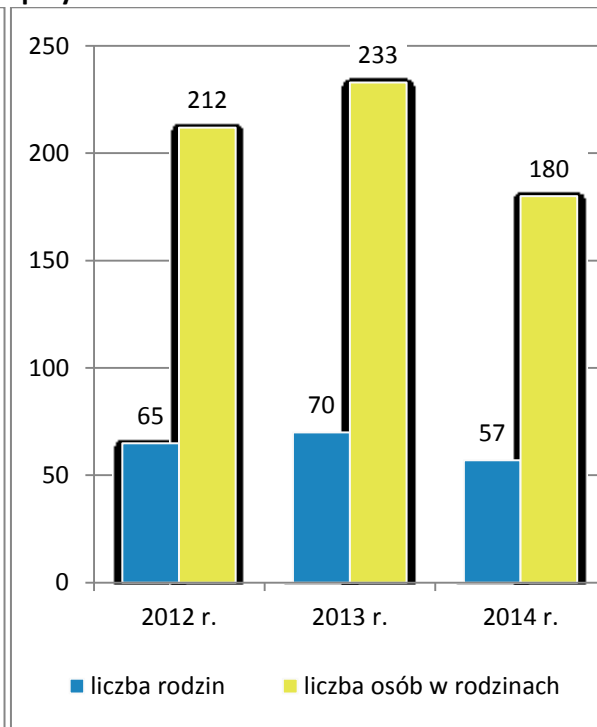
W analizowanym okresie największy udział w ogóle odbiorców pomocy społecznej, którym przyznano świadczenie, miały osoby długotrwale korzystające ze świadczeń pomocy społecznej (51,3% w 2012 r., 45,6% w 2013 r., 54,2% w 2014 r.).

Poniższe wykresy przedstawiają dane szczegółowe na temat korzystających z pomocy społecznej w gminie.

Wykres 10. Rodziny i osoby w rodzinach w gminie, z którymi w latach 2012-2014 przeprowadzono wywiad środowiskowy

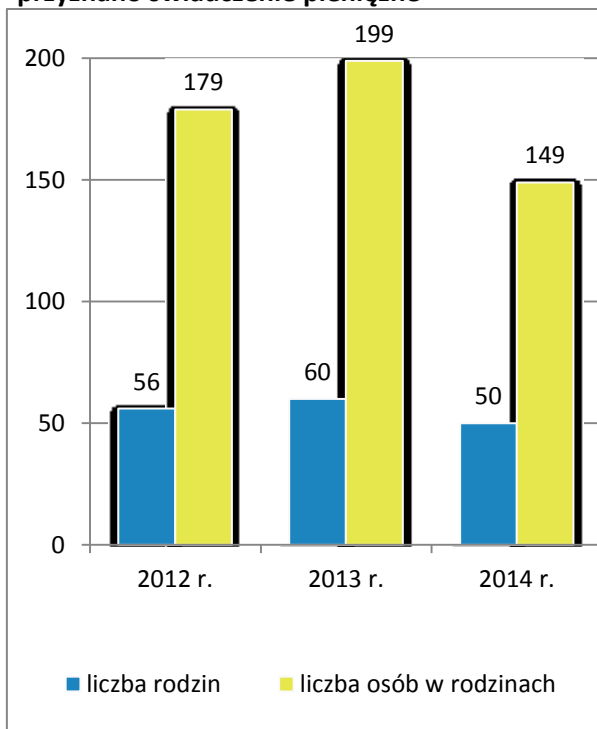

Wykres 11. Rodziny i osoby w rodzinach w gminie, którym w latach 2012-2014 przyznano świadczenie

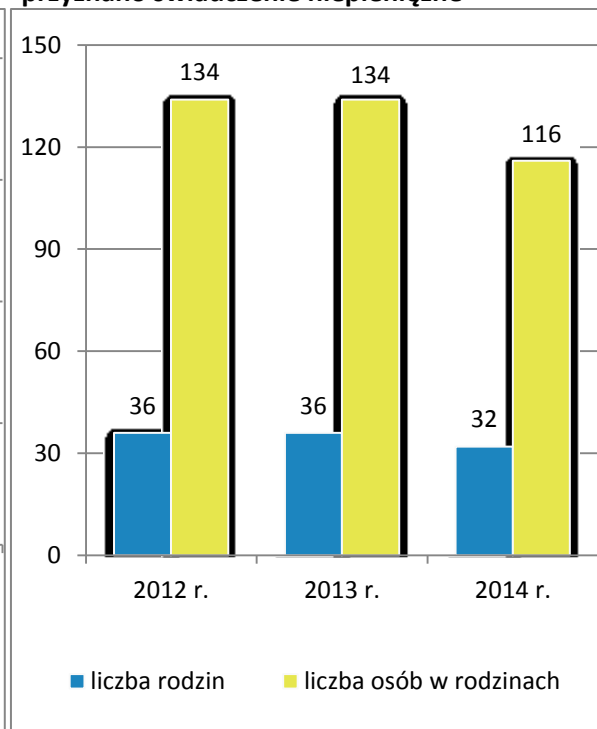

Źródło danych: Ośrodek Pomocy Społecznej w Ożarówce.

Wykres 12. Rodziny i osoby w rodzinach w gminie, którym w latach 2012-2014 przyznano świadczenie pieniężne

Wykres 13. Rodziny i osoby w rodzinach w gminie, którym w latach 2012-2014 przyznano świadczenie niepieniężne

Źródło danych: Ośrodek Pomocy Społecznej w Ożarówce.

Biorąc pod uwagę strukturę rodzin korzystających ze wsparcia OPS-u, najliczniejsze grupy w latach 2012-2014 stanowiły rodziny cztero-, trzy- i pięcioosobowe. Wśród rodzin z dziećmi i rodzin niepełnych dominowały rodziny z dwojgiem lub jednym dzieckiem, a wśród rodzin emerytów i rencistów rodziny dwuosobowe. Dane szczegółowe na ten temat przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Typy rodzin objętych pomocą społeczną w gminie w latach 2012-2014

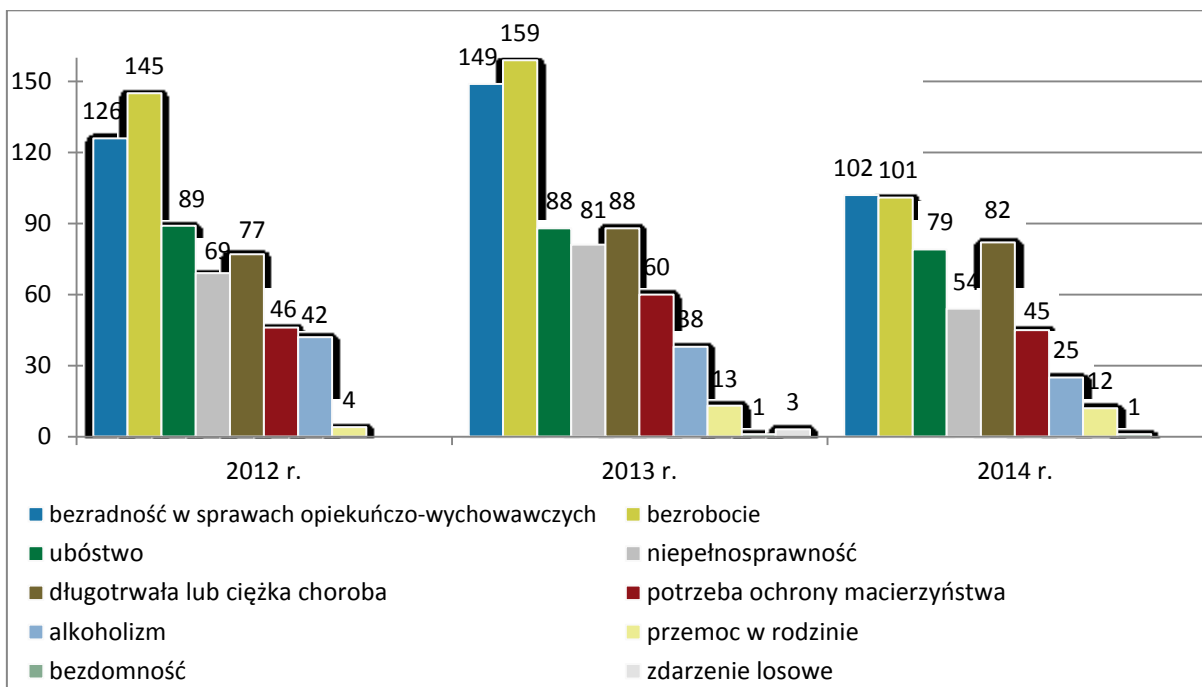
typy rodzin		liczba rodzin			liczba osób w rodzinach		
		2012 r.	2013 r.	2014 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.
rodziny ogółem		136	127	135	366	359	361
o liczbie osób:	1	44	37	43	44	37	43
	2	23	23	23	46	46	46
	3	26	24	27	78	72	81
	4	25	23	23	100	92	92
	5	11	12	15	55	60	75
	6 i więcej	7	8	4	43	52	24
w tym: rodziny z dziećmi ogółem		43	42	45	176	174	187
o liczbie dzieci:	1	12	12	14	37	37	45
	2	21	19	17	86	79	68
	3	6	7	8	30	35	40
	4	4	4	6	23	23	34
	5	0	0	0	0	0	0
	6	0	0	0	0	0	0
	7 i więcej	0	0	0	0	0	0
rodziny niepełne ogółem		15	14	13	53	46	37
o liczbie dzieci:	1	4	5	5	12	14	10
	2	7	6	6	21	18	19
	3	3	3	2	14	14	8
	4 i więcej	1	0	0	6	0	0
rodziny emerytów i rencistów ogółem		14	19	13	40	56	30
o liczbie osób:	1	4	5	3	4	5	3
	2	4	5	5	8	10	10
	3	1	3	3	3	9	9
	4 i więcej	5	6	2	25	32	8

Źródło danych: Ośrodek Pomocy Społecznej w Ożarówkach.

Wśród mieszkańców gminy korzystających ze wsparcia OPS-u w latach 2012-2014 najliczniejsze grupy stanowiły rodziny zmagające się z bezrobociem i bezradnością w sprawach opiekuńczo wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Dość liczne grono stanowiły również rodziny dotknięte ubóstwem, niepełnosprawnością oraz

długotrwałą lub ciężką chorobą. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 14. Powody przyznawania pomocy społecznej w gminie w latach 2012-2014 (liczba osób w rodzinach)

Źródło danych: Ośrodek Pomocy Społecznej w Ożarówkach.

W 2013 roku, w porównaniu z rokiem poprzednim, wzrosła, a w kolejnym roku spadła liczba osób w rodzinach korzystających ze wsparcia OPS-u z najważniejszych powodów przyznawania pomocy społecznej w gminie – bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego (126 w 2012 r., 149 w 2013 r., 102 w 2014) oraz bezrobocia (145 osób w 2012 r., 159 w 2013 r., 101 w 2014 r.). Warto podkreślić, iż w 2014 roku liczba beneficjentów Ośrodka zmagających się z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi przewyższyła liczbę osób w rodzinach dotkniętych bezrobociem.

Wzrost w 2013 roku, a następnie spadek w 2014 roku miał również miejsce w przypadku odbiorców pomocy społecznej zmagających się z niepełnosprawnością (69 w 2012 r., 81 w 2013 r., 54 w 2014 r.), długotrwałą lub ciężką chorobą (77 w 2012 r., 88 w 2013 r., 82 w 2014 r.) oraz wymagających ochrony macierzyństwa (46 w 2012 r., 60 w 2013 r., 45 w 2014 r.). Jednocześnie z roku na rok spadała liczba osób w rodzinach dotkniętych alkoholizmem (z 42 w 2012 r. do 25 w 2014 r.), a w 2014 roku, w porównaniu

z latami poprzednimi, spadła liczba beneficjentów Ośrodka zmagających się z ubóstwem (89 w 2012 r., 88 w 2013 r., 75 w 2014 r.).

Warto dodać, że rok 2015 przyniósł dalszy spadek liczby osób w rodzinach korzystających ze wsparcia OPS-u w związku z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego (do 97), bezrobociem (do 94), potrzebą ochrony macierzyństwa (do 39) oraz alkoholizmem (do 21). Jednocześnie wzrosła liczba beneficjentów Ośrodka dotkniętych bezdomnością (do 4), niepełnosprawnością (do 57), ubóstwem (do 91) oraz długotrwałą lub ciężką chorobą (do 99). Ten ostatni problem stał się najważniejszym powodem przyznawania pomocy społecznej w gminie.

Udzielane przez OPS świadczenia pomocy społecznej miały głównie charakter pieniężny, niepieniężny i usługowy. Dane szczegółowe w tym zakresie za lata 2012-2014 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3. Formy świadczeń pomocy społecznej udzielonych w gminie przez OPS w latach 2012-2014

formy świadczeń		liczba osób			liczba świadczeń		
		2012 r.	2013 r.	2014 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.
pieniężne	zasiłek stały	7	4	6	50	48	64
	zasiłek okresowy	9	8	9	36	30	33
	zasiłek celowy	56	62	47	X	X	X
	w tym: zasiłek celowy przyznany w ramach programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania”	23	11	21	33	19	33
niepieniężne	posiłek	54	58	51	6.976	8.037	6.426
	w tym: posiłek przyznany w ramach programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania”	54	58	51	6.976	8.037	6.426
	schronienie	0	2	1	0	169	358
	ubranie	0	0	0	0	0	0
	sprawienie pogrzebu	0	0	0	0	0	0
	odpłatność gminy za pobyt w domu pomocy społecznej	2	2	2	24	24	24
usługi	usługi opiekuńcze	0	0	0	0	0	0
	specjalistyczne usługi opiekuńcze	0	0	0	0	0	0
	specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi	0	0	0	0	0	0
	poradnictwo specjalistyczne	28*	38*	43*	X	X	X

	praca socjalna	129*	120*	128*	X	X	X
	interwencja kryzysowa	0	0	0	X	X	X
	kontrakt socjalny	9	14	13	X	X	X
indywidualne programy pomocy	indywidualny program wychodzenia z bezdomności	0	0	0	X	X	X
	indywidualny program zatrudnienia socjalnego (CIS)	0	0	0	X	X	X
wspieranie rodziny i piecza zastępcza	wspieranie rodziny przez asystenta rodziny (liczba asystentów rodziny)	0* (0)	0* (0)	0* (0)	X	X	X
	odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej	0	0	0	X	X	X

*liczba rodzin

Źródło danych: Ośrodek Pomocy Społecznej w Ożarówicach.

Spośród świadczeń pieniężnych najczęściej udzielaną formą pomocy w latach 2012-2014 był zasiłek celowy. Jest on przyznawany na zaspokojenie niezbędnej potrzeby bytowej, a w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, obuwia, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, opłat za gaz, energię, wodę i czyszn, a także kosztów pogrzebu. Liczba osób nim objętych ulegała wahaniom (56 w 2012 r., 62 w 2013 r., 47 w 2014 r.).

Dominujący rodzaj pomocy niepieniężnej stanowił z kolei posiłek, który był wsparciem udzielanym głównie dzieciom w ramach wieloletniego programu rządowego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” (obowiązywał on do końca 2013 roku; na lata 2014-2020 Rada Ministrów przyjęła wieloletni program wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”). Celem tego Programu jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich oraz osób dorosłych, w szczególności samotnych, w podeszłym wieku, chorych lub niepełnosprawnych. W latach 2012-2014 liczba osób objętych posiłkiem utrzymywała się na zbliżonym poziomie (54 w 2012 r., 58 w 2013 r., 51 w 2014 r.).

Warto dodać, iż w lutym 2014 roku Rada Gminy Ożarówce podjęła uchwałę w sprawie ustanowienia wieloletniego programu ośłonowego pn. „Pomoc gminy w zakresie

dożywiania” na lata 2014-2020. Program ten jest elementem polityki społecznej gminy w zakresie poprawy poziomu życia rodzin o niskich dochodach, poprawy stanu zdrowia dzieci i młodzieży oraz kształtowania właściwych nawyków żywieniowych.

Wśród usług najistotniejszą rolę odgrywała praca socjalna mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Była ona prowadzona m.in. w oparciu o zawarte kontrakty socjalne, których liczba w latach 2013-2014 była nieznacznie wyższa niż w 2012 roku (9 w 2012 r., 14 w 2013 r., 13 w 2014 r.). Kontrakty miały na celu podniesienie skuteczności działań socjalnych, określały zobowiązania i uprawnienia w ramach wspólnie podejmowanych działań zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji. W latach 2012-2014 liczba rodzin, które objęto pracą socjalną, utrzymywała się na zbliżonym poziomie (129 w 2012 r., 120 w 2013 r., 128 w 2014 r.).

W ramach pracy socjalnej, przy współpracy z przedstawicielami innych instytucji (np. placówek oświatowych, poradni rodzinnych, placówek ochrony zdrowia, Policji, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, organizacji pozarządowych, kuratorami), podejmowane były wobec odbiorców pomocy społecznej działania, które służyły przezwyciężaniu ich trudnej sytuacji życiowej i usamodzielnieniu. Obejmowały one m.in. udzielenie wsparcia w załatwieniu spraw urzędowych, np. pomocy w kompletowaniu dokumentów w celu uzyskania świadczeń emerytalno-rentowych czy w ustaleniu stopnia niepełnosprawności, a także świadczenie poradnictwa. Praca socjalna polegała także na podejmowaniu działań w celu zapewnienia beneficjentom godziwych warunków mieszkaniowych, rozwiązania problemu bezrobocia, poprawy stanu zdrowia, zapewnienia opieki osobom starszym i niepełnosprawnym oraz zapewnienia właściwego rozwoju dzieciom i młodzieży.

W 2014 roku pracownicy socjalni udzielali wsparcia w formie porad, pomocy w załatwianiu spraw urzędowych oraz utrzymaniu kontaktu z otoczeniem, przekazywali informacje dotyczące podmiotów, do których można się zwrócić po pomoc, motywowali do korzystania z działającego na terenie gminy punktu prawno-psychologicznego. Działania te miały na celu stymulowanie aktywności własnej podopiecznych oraz inspirowanie ich do zmian.

W analizowanym roku w ramach pracy socjalnej 44 rodzinom udzielono pomocy w uzyskaniu świadczeń rodzinnych, alimentacyjnych, emerytalno-rentowych, pomocy materialnej i rzeczowej, w organizowaniu domowego budżetu, 21 rodzin wsparto w utrzymaniu godziwych warunków mieszkaniowych (pomoc w uzyskaniu mieszkania, spłacie zadłużenia, poradnictwo w zakresie oszczędnego gospodarowania mediami), 45 rodzin otrzymało pomoc w rozwiązaniu problemu bezrobocia (m.in. poprzez kierowanie do Powiatowego Urzędu Pracy i prac subsydiowanych, pomoc w dotarciu do pracodawców), 43 rodzinom udzielono wsparcia w zakresie poprawy stanu zdrowia (m.in. poprzez pomoc w uzyskaniu świadczeń zdrowotnych, pomoc w realizacji recept, zorganizowanie wizyty lekarza w domu, edukowanie w zakresie profilaktyki i higieny zdrowotnej w rodzinie), 42 rodzinom pomagano w zapewnieniu opieki osobom starszym i niepełnosprawnym (pomoc pielęgniarki środowiskowej, działania interwencyjne w sytuacji osób zaniedbanych), 29 rodzin uzyskało pomoc w ustaleniu stopnia niepełnosprawności i świadczeń z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, 40 rodzin objęto pracą socjalną w celu zapewnienia właściwego rozwoju psychospołecznego dzieci i młodzieży (m.in. poprzez rozmowy i porady w obszarze opiekowania się i wychowywania dzieci, pomoc w docieraniu do instytucji w celu diagnozy rozwoju, współpraca ze szkołą w zakresie realizacji obowiązku szkolnego, pomoc w organizowaniu wypoczynku dla dzieci, współpraca z kuratorem w celu poprawy funkcjonowania rodziny), a 36 rodzinom udzielono pomocy w funkcjonowaniu (pomoc w rozwiązywaniu konfliktów, problemu przemocy, w dostępie do poradnictwa rodzinnego, w prowadzeniu gospodarstwa domowego).

Pracą socjalną objęto również 19 rodzin, których członkami były osoby zaburzone psychicznie (pomoc w uzyskaniu postanowienia sądu o umieszczeniu w szpitalu psychiatrycznym lub domu pomocy społecznej, monitorowanie procesu leczenia i działania prawnego opiekuna osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej), 24 rodziny z problemem alkoholowym (m.in.: kierowanie na zajęcia profilaktyczno-edukacyjne, pomoc w dostępie do grup wsparcia i programów dla uzależnionych, monitorowanie utrzymania abstynencji).

W analizowanym okresie OPS realizował także zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, będąc odpowiedzialnym za obsługę organizacyjno-techniczną Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz delegując do niego swoich przedstawicieli. W latach 2012-2013 członkowie

Zespołu brali udział w szkoleniach pn. „Procedura Niebieskiej Karty – jak działać skutecznie krok po kroku”, „Nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy” i „Symulacja prac grup roboczych”.

W latach 2012-2014 odbyły się 4 posiedzenia Zespołu w każdym roku. W 2012 roku wpłynęło do niego 6 Niebieskich Kart, w tym 5 wypełnionych przez Policję i 1 przez OPS, rok później 8 Niebieskich Kart, w tym 6 sporządzonych przez Policję i 2 sporządzone przez OPS, a w 2014 roku 11 Niebieskich Kart wypełnionych przez Policję. Na koniec kolejnych lat w przypadku odpowiednio 2, 6 i 9 rodzin zakończono procedurę „Niebieskie Karty” z powodu ustania przemocy. W 2013 roku kontynuowano działania 4 grup roboczych z 2012 roku, a w 2014 roku 5 grup roboczych z 2013 roku.

W 2014 roku w ramach podejmowanych działań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie monitorowano sprawców przemocy z problemem alkoholowym (zajmowała się tym GKRPA), pracownicy socjalni i dzielnicowi monitorowali 12 rodzin dotkniętych problemem przemocy, 4 rodziny skierowano do Punktu Prawno-Psychologicznego w Ożarówce, złożono 1 zawiadomienie do Prokuratury Rejonowej w Tarnowskich Górach, 4 osoby skierowano do udziału w prowadzonym przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach programie korekcyjno-edukacyjnym dla sprawców przemocy w rodzinie, a 4 rodziny OPS objął pomocą finansową.

Od 2014 roku w gminie realizowany jest również rządowy program pomocy dla rodzin wielodzietnych. Koordynacją jego realizacji zajmuje się OPS, który w analizowanym roku wydał 15 Kart Dużej Rodziny.

W analizowanym okresie w gminie wypłacano również stypendia szkolne i zasiłki szkolne. Najczęściej wsparcie te kierowane jest do dzieci pochodzących z rodzin ubogich lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, np. dotkniętych bezrobociem, i służy zmniejszeniu różnic w dostępie do edukacji. Liczba osób nim objętych wyniosła: 28 w 2012 roku, 22 w 2013 roku i 27 w 2014 roku, a kwota udzielonych świadczeń 9.759 zł w 2012 roku, 16.792 zł w 2013 roku i 15.118 zł w 2014 roku.

W analizowanym okresie Ośrodek, współpracując z Powiatowym Urzędem Pracy w Tarnowskich Górach, był również organizatorem prac społecznie użytecznych. W 2012 roku z tej formy wsparcia skorzystało 5 osób, rok później 7 osób, a w 2014 roku 5 osób.

Kwota wydatkowana na ten cel z budżetu gminy wyniosła: 5.108 zł w 2012 roku, 6.421 zł w 2013 roku i 6.448 zł w 2014 roku.

W latach 2012-2013 Ośrodek Pomocy Społecznej w Ożarówicach kontynuował także realizację współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego projektu systemowego pn. „Efektywny rozwój aktywnej integracji w Gminie Ożarówce” (jego realizację rozpoczęto w 2008 r.). Jego celem było zmniejszenie zagrożenia wykluczeniem społecznym i zawodowym odbiorców pomocy społecznej. Beneficjenci projektu uczestniczyli m.in. w: warsztatach aktywizacyjno-psychologicznych, treningu budowania samooceny, treningu motywacji i aktywności, konsultacjach specjalistycznych, doradczych i psychologicznych z wypracowaniem Indywidualnego Planu Działania i Diagnozy Doradczej dla każdego uczestnika, szkoleniu z zakresu wizerunku osobistego, a także w kursach i szkoleniach zawodowych. Od 2008 roku projektem objęto łącznie 53 osoby, w tym po 9 w latach 2012-2013. W 2012 roku jego uczestnicy brali udział w kursach zawodowych, m.in. w kursie komputerowym, operatora wózka widłowego, stylizacji paznokci, kursie gastronomicznym, kursie artystycznego szycia firan, opiekuna dla dzieci, kursie krawieckim – kroju i szycia. Z kolei w 2013 roku uczestnikom projektu zaoferowano dodatkowe kursy zawodowe, m.in. ochrony osób i mienia, kursy językowe (języka angielskiego i niemieckiego), prawa jazdy kategorii B, C i D oraz obsługi koparko-ładowarki i masażu klasycznego. Kwota dofinansowania z Europejskiego Funduszu Społecznego wyniosła: 95.748 zł w 2012 roku i 95.748 zł w 2013 roku.

W ramach prowadzonej działalności OPS współpracując z GKRPA zajmował się także organizowaniem wycieczek letniego dla dzieci z rodzin niezamożnych. W latach 2012-2014 po 16 dzieci z rodzin z problemem alkoholowym wyjeżdżało każdego roku na kolonie (w 2012 r. do Pucka, w 2013 r. do Ełku, a w 2014 r. do Gdyni). Ośrodek organizował również miejsca kolonijne dla dzieci z rodzin o niskich dochodach za pośrednictwem Kuratorium Oświaty i Wychowania w Tarnowskich Górach. Dzięki tym staraniom w 2012 roku dzieci wyjechały do Ustki, rok później do Darłówek, a w 2014 roku do Pogorzelic. Ponadto rodziny te otrzymywały wsparcie finansowe z przeznaczeniem na wyposażenie dziecka na wyjazd.

Pracownicy Ośrodka organizowali również zbiórki odzieży używanej, którą rozdysponowywano wśród osób najbardziej potrzebujących, a także, wspólnie z GKRPA, „Mikołajki” dla dzieci (każdego roku ponad 80 dzieci z gminy otrzymało paczki). Dodatkowo

w 2014 roku OPS podpisał umowę z Bankiem Żywności w Częstochowie, kwalifikując rodziny z gminy do pomocy żywnościowej udzielanej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020, wdrażanego w oparciu o Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym („FEAD”).

W ramach realizowanych zadań Ośrodek przyznawał również świadczenia rodzinne. W latach 2012-2014 ogólna liczba udzielonych świadczeń ulegała wahaniom (4.321 w 2012 r., 4.539 w 2013 r., 4.108 w 2014 r.), a liczba rodzin je pobierających była na zbliżonym poziomie (po 174 w latach 2012-2013, 177 w 2014 r.).

W analizowanym okresie systematycznie zwiększała się liczba wypłaconych zasiłków pielęgnacyjnych (z 1.008 w 2012 r. do 1.161 w 2014 r.), natomiast z roku na rok spadała liczba przyznanych świadczeń pielęgnacyjnych (ze 199 w 2012 r. do 116 w 2014 r.). Spadek tych ostatnich był spowodowany zmianą ustawy o świadczeniach rodzinnych; od 1 lipca 2013 roku wygasły wszystkie decyzje dotyczące świadczeń pielęgnacyjnych i wprowadzono nowe warunki otrzymania świadczeń, które spełniało znacznie mniej osób.

Dane szczegółowe na temat przyznanych w gminie świadczeń rodzinnych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w latach 2012-2014

	2012 r.	2013 r.	2014 r.
zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych			
liczba świadczeń	3.062	3.125	2.790
zasiłek pielęgnacyjny			
liczba świadczeń	1.008	1.143	1.161
świadczenia pielęgnacyjne			
liczba świadczeń	199	176	116
dodatek do świadczenia pielęgnacyjnego			
liczba świadczeń	X	62	0
specjalny zasiłek opiekuńczy			
liczba świadczeń	X	0	0
jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka			
liczba świadczeń	52	33	41
ogółem			
liczba świadczeń	4.321	4.539	4.108
liczba rodzin	174	174	177

zasiłek dla opiekunów			
liczba świadczeń	X	X	106

Źródło danych: Ośrodek Pomocy Społecznej w Ożarówicach.

Od 2014 roku Ośrodek przyznaje zasiłek dla opiekunów osób niepełnosprawnych. Przysługuje on osobom, które utraciły prawo do świadczenia pielęgnacyjnego z dniem 1 lipca 2013 roku w związku z wygaśnięciem z mocy prawa (na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 roku o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2012 r., poz. 1548) decyzji przyznającej prawo do świadczenia pielęgnacyjnego. W analizowanym roku OPS przyznał 106 takich zasiłków na kwotę 54.617 zł.

Za osoby pobierające świadczenia pielęgnacyjne i specjalny zasiłek opiekuńczy (od 2013 roku) OPS opłacał składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz zdrowotne. Liczba tych składek i ich wartość zwiększały się z roku na rok (194 na kwotę 24.239 zł w 2012 r., 237 na kwotę 30.943 zł w 2013 r., 135 na kwotę 24.696 zł w 2014 r.).

Kolejną formę pomocy udzielanej przez Ośrodek stanowiły świadczenia z funduszu alimentacyjnego, które służą wsparciu osób znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych świadczeń alimentacyjnych. W latach 2012-2014 liczba rodzin, którym przyznano tę pomoc, nieznacznie zwiększała się z roku na rok (z 12 w 2012 r. do 16 w 2014 r.), a liczba wypłaconych świadczeń ulegała wahaniom (253 w 2012 r., 308 w 2013 r., 269 w 2014 r.). W latach 2012-2014 liczba dłużników alimentacyjnych w gminie była na zbliżonym poziomie (13 w 2012 r., po 11 w latach 2013-2014), z kolei liczba dłużników alimentacyjnych przebywających poza gminą w latach 2013-2014 była wyższa niż w 2012 roku (12 w 2012 r., 19 w 2013 r., 18 w 2014 r.). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przyznane w gminie w latach 2012-2014

	2012 r.	2013 r.	2014 r.
liczba rodzin, którym przyznano świadczenie	12	15	16
liczba dłużników alimentacyjnych w gminie	13	11	11
liczba dłużników alimentacyjnych przebywających poza gminą	12	19	18
liczba wypłaconych świadczeń	253	308	269
łączna kwota wypłaconych świadczeń (w zł)	99.000	119.520	111.316

Źródło danych: Ośrodek Pomocy Społecznej w Ożarówicach.

W 2014 roku Ośrodek przyznał również dodatki mieszkaniowe 1 gospodarstwu domowemu na kwotę 365 zł. Wsparcie te, po spełnieniu określonych warunków, przysługuje osobom niemogącym pokryć kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania z uwagi na trudną sytuację materialną.

Pomoc i wsparcie rodzinom i dzieciom mieszkającym w gminie Ożarówce udzielają także podmioty wchodzące w skład infrastruktury socjalnej działającej poza jej terenem. Należą do nich m.in.: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie i Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Tarnowskich Górach.

4. INSTYTUCJE I ORGANIZACJE DZIAŁAJĄCE NA RZECZ RODZINY I DZIECKA

W gminie Ożarówce oraz w jej sąsiedztwie funkcjonują różnorodne instytucje i organizacje pozarządowe działające na rzecz rodziny i dziecka. W obszarze oświaty funkcjonuje kilka placówek. Do przedszkoli i szkół należą: Przedszkole w Ożarówicach, Przedszkole w Tąpkowicach, Niepubliczne Przedszkole w Pyrzowicach, Szkoła Podstawowa im. Michała Okurzałego w Tąpkowicach, Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Zendku, Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Pyrzowicach oraz Gimnazjum w Ożarówicach. Placówki zapewniają dzieciom dostęp do świetlicy, biblioteki, stołówki i boisk sportowych, organizują zajęcia pozalekcyjne (wśród tych ostatnich dominują koła zainteresowań – przedmiotowe, artystyczne i sportowe) i dydaktyczno-wyrównawcze, uczestniczą w projektach i programach służących rozwijaniu zainteresowań i umiejętności uczniów, wyrównywaniu ich szans edukacyjnych i doskonaleniu nauczycieli, a także realizują programy profilaktyczne mające na celu uwrażliwianie środowiska szkolnego i społecznego na problemy związane z uzależnieniami, bezpieczeństwem, agresją i przemocą oraz promowanie zdrowego stylu życia.

Dzieci i młodzież oraz ich rodzice i nauczyciele z gminy mają również możliwość korzystania z oferty placówek funkcjonujących w Tarnowskich Górach. Jedną z nich jest Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, która świadczy specjalistyczną pomoc psychologiczną, pedagogiczną i logopedyczną dzieciom, młodzieży, ich rodzicom oraz nauczycielom.

Działalność kulturalną na terenie gminy prowadzi Biblioteka i Ośrodek Kultury Gminy Ożarówce w Tąpkowicach. Placówka zajmuje się prowadzeniem wielokierunkowej działalności rozwijającej i zaspokajającej potrzeby społeczności lokalnej w zakresie kultury. Biblioteka służy zaspokajaniu potrzeb czytelniczych, wychowaniu oraz upowszechnianiu wiedzy, natomiast Ośrodek Kultury zajmuje się rozwijaniem czynnego uczestnictwa w życiu kulturalnym, edukacją kulturalną, inspirowaniem i rozwijaniem zainteresowań amatorską twórczością artystyczną oraz otaczaniem opieką amatorskiego ruchu artystycznego i twórczości ludowej.

Wiele inicjatyw kulturalnych, sportowych i rozrywkowych w gminie odbywa się z inicjatywy działających na jej terenie jednostek i organizacji, np. jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej, Koła Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Ożarówicach, Koła Związku Weteranów i Rezerwistów Wojska Polskiego w Ożarówicach, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Ośrodka Pomocy Społecznej w Ożarówicach.

Aktywnością kulturalną w gminie wykazują się również działające na jej terenie chóry i zespoły śpiewacze, a także orkiestry i grupy taneczne. Należą do nich: Chór „Niezdareczka”, Dziecięcy Zespół Śpiewaczy Gminy Ożarówce, Grupy taneczne „Diamenty I” i „Diamenty II”, Grupa taneczna „Twist”, Grupa taneczna „Music”, Kapela Ludowa „Sami Swoi”, Młodzieżowa Orkiestra Dęta z Tąpkowic, Młodzieżowy Zespół Wokalny „Bemol”, Ludowe Zespoły Śpiewaczy „Ożarowianki”, „Pyrzowianki” i „Zendkowanie”, Orkiestry Dęte Ochotniczej Straży Pożarnej w Ożarówicach i Tąpkowicach, Zespół Śpiewaczy „Weteran”, Zespół teatralno-kabaretowy „Bez chłopa” oraz Zespoły taneczno-wokalne „Bratki” i „Małe Bratki”.

Działalność kulturalno-oświatową w gminie prowadzi także działający przy BLOK Uniwersytet Trzeciego Wieku w Tąpkowicach (do jego celów należy: upowszechnianie inicjatyw edukacyjnych, aktywizacja intelektualna, psychiczna, społeczna i fizyczna osób starszych, poszerzenie wiedzy i umiejętności słuchaczy, angażowanie słuchaczy w aktywność na rzecz otaczającego ich środowiska, podtrzymywanie więzi społecznych i komunikacji wśród słuchaczy), a także Koła Gospodyń Wiejskich w Ożarówicach, Ossach, Celinach, Niezdarze, Pyrzowicach, Tąpkowicach i Zendku.

Działalność na rzecz dzieci i młodzieży w gminie prowadzą także kluby i zespoły sportowe, zajmujące się upowszechnianiem kultury fizycznej, organizowaniem zajęć, zawodów i imprez sportowo-rekreacyjnych oraz popularyzowaniem walorów rekreacji

ruchowej. Należą do nich m.in.: Ludowy Klub Sportowy „Piast” Ożarówce, Ludowy Zespół Sportowy „Tęcza” Zendek i Uczniowski Klub Sportowy „Ożarówce”. Na uprawianie sportu i rekreacji w gminie pozwala istniejąca na jej terenie infrastruktura sportowa, która obejmuje m.in.: kompleks sportowy w Ożarowicach, halę sportowo-widowiskowo-dydaktyczną z boiskami zewnętrznymi oraz salą do gry w tenisa stołowego przy Gimnazjum w Ożarowicach, tereny rekreacyjno-sportowe w miejscowościach Celiny, Niezdara, Ossy, Pyrzowice, Zendek i Zendek – Strąków, sala gimnastyczna z kompleksem boisk zewnętrznych przy Szkole Podstawowej w Zendku, Centrum Aktywności Rodzinnej w Tąpkowicach oraz plac zabaw w Ożarowicach. Zagospodarowaniem czasu wolnego dzieci i młodzieży z gminy zajmują się także funkcjonujące na jej terenie świetlice wiejskie.

Opiekę zdrowotną w gminie świadczą: Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Promed” w Tąpkowicach i wchodzące w jego skład Ośrodek Zdrowia i Ośrodek Rehabilitacji w Tąpkowicach oraz Punkt Lekarski w Ożarowicach, a także Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Prywatna Opieka Stomatologiczno-Lekarska Katarzyna Latos w Tąpkowicach. Świadczenia w zakresie nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej dla mieszkańców gminy realizuje Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Brudzowicach (pacjenci z nagłą, lżejszą dolegliwością mogą również zgłaszać się do Poradni „Bi-Med” w Tarnowskich Górach, Poradni przy KWK „Julian” w Piekarach Śląskich i Poradni przy Szpitalu w Czeladzi), a opiekę w warunkach zamkniętych zapewnia Wielospecjalistyczny Szpital Powiatowy S.A. im. dr B. Hagera w Tarnowskich Górach.

Profilaktyką i rozwiązywaniem problemów uzależnień i przemocy w rodzinie zajmują się z kolei: działające w Ożarowicach – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Punkt Psychologiczno-Prawny, Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, a także Punkt Konsultacyjny w Tąpkowicach, Komisariat Policji w Pyrzowicach, Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Tarnogórski Ośrodek Terapii Uzależnień, Profilaktyki i Pomocy Psychologicznej „To Tu” oraz Poradnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Tarnowskich Górach, Wojewódzki Ośrodek Lecznictwa Odwykowego i Zakład Opiekuńczo-Leczniczy w Gorzycach – Ośrodek Terapii Uzależnień, Wojewódzki Szpital Neuropsychiatryczny im. Dr Emila Cyrana w Lublińcu oraz Centrum Interwencji Kryzysowej i Przeciwdziałania Uzależnieniom w Bytomiu.

Komisariat Policji w Pyrzowicach odpowiada za bezpieczeństwo publiczne w gminie, a sprawowaniem kurateli sądowej zajmuje się I i II Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej przy Sądzie Rejonowym w Tarnowskich Górach.

Jak już wspomniano szeroko rozumianą infrastrukturę socjalną działającą na rzecz rodziny i dziecka w gminie tworzą: Ośrodek Pomocy Społecznej w Ożarowicach, a także Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie i Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Tarnowskich Górach.

Jeśli chodzi o sektor pozarządowy, obok funkcjonujących w gminie zespołów i klubów sportowych (Ludowy Klub Sportowy „Piast” Ożarowice, Ludowy Zespół Sportowy „Tęcza” Zendek i Uczniowski Klub Sportowy „Ożarowice”), istotną rolę w zakresie wspierania rodziny i dziecka odgrywają: Stowarzyszenie na rzecz Dzieci i Młodzieży „Uskrzydłamy” w Niezdarze, Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Gminy Ożarowice, Stowarzyszenie Braci Górniczej Gminy Ożarowice, Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Pyrzowice, Lokalna Grupa Działania „Brynica To Nie Granica” w Pyrzowicach, Stowarzyszenie „Strąków” na Rzecz Globalnego Rozwoju Osiedla Zendek-Strąków, Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Lokalnego „Zendek”, a także jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej w Ożarowicach, Celinach, Niezdarze, Ossach, Pyrzowicach, Tąpkowicach i Zendku.

IV. CELE I ZADANIA

Celem głównym Programu Wspierania Rodziny w Gminie Ożarówce na lata 2016-2018 jest *stworzenie zintegrowanego systemu wspierania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych*. Osiągnięcie tak sformułowanego celu wymaga wdrożenia wyznaczonych celów operacyjnych oraz zadań. Zostały one ujęte w przedstawionym poniżej w formie zestawień tabelarycznych harmonogramie, w którym uwzględniono również realizatorów poszczególnych zapisów, czas ich wdrożenia oraz wskaźniki monitoringowe.

Cel operacyjny 1. Podnoszenie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny oraz promowanie jej prawidłowego modelu			
zadania	realizatorzy/partnerzy	czas realizacji	wskaźniki monitoringowe
1. Doskonalenie form pracy socjalnej z rodziną	OPS	2016-2018	liczba osób objętych pracą socjalną
2. Zapewnienie wsparcia ze strony asystenta rodziny	OPS, Urząd Gminy	2016-2018	liczba asystentów rodziny oraz liczba rodzin objętych opieką
3. Ustanawianie, w razie potrzeby, rodzin wspierających dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizowanie dla nich szkoleń	OPS, Urząd Gminy, organizacje pozarządowe	2016-2018	liczba rodzin wspierających oraz liczba rodzin przez nie wspieranych
4. Zapewnienie szerszego dostępu do poradnictwa specjalistycznego, konsultacji, treningu umiejętności wychowawczych, terapii rodzinnej i mediacji	OPS, GKRPA, Punkt Prawno-Psychologiczny, Punkt Konsultacyjny, PCPR, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, organizacje pozarządowe	2016-2018	liczba osób objętych poszczególnymi formami wsparcia, w tym poradnictwem specjalistycznym
5. Tworzenie grup wsparcia dla rodzin, w tym samopomocowych dla osób samotnie wychowujących dzieci	OPS, organizacje pozarządowe	2016-2018	liczba grup wsparcia oraz liczba osób w nich uczestniczących

<p>6. Wzmacnianie więzi rodzinnych, m.in. poprzez organizowanie środowiskowych imprez integracyjnych</p>	<p>Urząd Gminy, placówki oświatowe i kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne</p>	<p>2016-2018</p>	<p>liczba imprez oraz liczba osób w nich uczestniczących</p>
<p>7. Wspieranie interdyscyplinarne rodzin oraz zapewnić dostępu do szkoleń dla osób mających świadczyć wsparcie interdyscyplinarne</p>	<p>OPS, GKRPA, Punkt Prawno-Psychologiczny, Punkt Konsultacyjny, Zespół Interdyscyplinarny, PCPR, Centrum Interwencji Kryzysowej i Przeciwdziałania Uzależnieniom, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, placówki oświatowe, zakłady opieki zdrowotnej, Policja, Sąd Rejonowy, organizacje pozarządowe</p>	<p>2016-2018</p>	<p>liczba powołanych grup roboczych oraz liczba rodzin objętych wsparciem Interdyscyplinarnym, liczba szkoleń oraz liczba osób w nich uczestniczących</p>
<p>8. Opracowywanie i realizowanie środowiskowych programów i projektów na rzecz rodzin, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej</p>	<p>Jednostki organizacyjne gminy, w tym OPS i placówki oświatowe, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, organizacje pozarządowe</p>	<p>2016-2018</p>	<p>liczba programów i projektów oraz liczba osób nimi objętych</p>
<p>9. Zintegrowanie podejmowanych działań poprzez stałą współpracę podmiotów działających na rzecz rodziny</p>	<p>Jednostki organizacyjne gminy, w tym OPS, GKRPA, Punkt Prawno-Psychologiczny, Punkt Konsultacyjny, placówki oświatowe, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, PCPR, Centrum Interwencji Kryzysowej i Przeciwdziałania Uzależnieniom, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, zakłady opieki zdrowotnej, Policja, Sąd Rejonowy, organizacje pozarządowe, kościół</p>	<p>2016-2018</p>	<p>liczba podmiotów współpracujących na rzecz rodziny</p>

Cel operacyjny 2. Wspieranie rodziny znajdującej się w trudnej sytuacji socjalno-bytowej			
zadania	realizatorzy/partnerzy	czas realizacji	wskaźniki monitoringowe
1. Udzielanie pomocy materialnej i rzeczowej rodzinom ubogim	OPS, placówki oświatowe	2016-2018	liczba udzielonych świadczeń oraz liczba osób nimi objętych
2. Upowszechnianie wśród rodzin dotkniętych bezrobociem ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym dorosłych, stażach i zatrudnieniu socjalnym	Urząd Gminy, OPS, Powiatowy Urząd Pracy	2016-2018	liczba osób bezrobotnych w gminie, w tym liczba osób objętych różnymi formami wsparcia
3. Kontynuowanie akcji charytatywnych na rzecz rodzin ubogich oraz promowanie wśród rodzin zagrożonych utratą bezpieczeństwa socjalnego aktywnych postaw i samopomocy	OPS, Urząd Gminy, Powiatowy Urząd Pracy, organizacje pozarządowe	2016-2018	liczba akcji charytatywnych i promocyjnych
4. Udzielanie wsparcia dzieciom z rodzin ubogich, m.in. organizowanie dożywiania w szkołach, wypoczynku letniego i zimowego, wyposażenie w podręczniki i pomoce szkolne oraz odzież, zapewnienie dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego	OPS, Urząd Gminy, placówki oświatowe, kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, organizacje pozarządowe	2016-2018	liczba dzieci z rodzin ubogich objętych wsparciem
5. Rozwijanie w gminie mieszkalnictwa komunalnego, w tym socjalnego	Urząd Gminy	2016-2018	liczba mieszkań komunalnych, w tym socjalnych

Cel operacyjny 3. Zaspakajanie potrzeb zdrowotnych rodziny oraz zapewnienie jej bezpieczeństwa publicznego			
zadania	realizatorzy/partnerzy	czas realizacji	wskaźniki monitoringowe
1. Promowanie zdrowego stylu życia i prowadzenie profilaktyki zdrowotnej	Urząd Gminy, GKRPA, zakłady opieki zdrowotnej, placówki oświatowe, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży	2016-2018	liczba przedsięwzięć z zakresu promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej oraz liczba programów zdrowotnych
2. Zabezpieczanie świadczeń z zakresu podstawowej opieki medycznej oraz zwiększenie dostępności wsparcia specjalistycznego	Urząd Gminy, zakłady opieki zdrowotnej	2016-2018	liczba osób objętych świadczeniami zdrowotnymi
3. Zwiększenie dostępności wsparcia dla rodzin z dziećmi dotkniętymi niepełnosprawnością, w tym w formie poradnictwa i rehabilitacji	OPS, Urząd Gminy, PCPR, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, podmioty świadczące usługi rehabilitacyjne, organizacje pozarządowe	2016-2018	liczba rodzin objętych poradnictwem oraz liczba osób objętych rehabilitacją
4. Monitorowanie rodzin zagrożonych i dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie oraz podejmowanie działań zgodnie z uchwalonymi programami w tym zakresie	Urząd Gminy, OPS, GKRPA, Punkt Prawno-Psychologiczny, Punkt Konsultacyjny, Zespół Interdyscyplinarny, placówki oświatowe, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, PCPR, Centrum Interwencji Kryzysowej i Przeciwdziałania Uzależnieniom, inne ośrodki wsparcia, placówki leczenia uzależnień, specjaliści, grupy samopomocowe, Prokuratura Rejonowa, Sąd Rejonowy, Policja, organizacje pozarządowe	2016-2018	liczba rodzin objętych monitoringiem, liczba rodzin dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie oraz liczba osób objętych wsparciem

5. Prowadzenie działań profilaktyczno-informacyjnych i edukacyjnych z zakresu zapobiegania przestępczości	Urząd Gminy, Policja, placówki oświatowe, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży	2016-2018	liczba przedsięwzięć profilaktyczno-informacyjnych i edukacyjnych
6. Patrowanie i wizytowanie miejsc publicznych oraz poprawianie bezpieczeństwa na drodze, m.in. poprzez remont dróg, budowę przejść dla pieszych, oświetlenia i miejsc parkingowych	Urząd Gminy, Policja	2016-2018	stopień poczucia bezpieczeństwa mieszkańców oraz liczba zrealizowanych inwestycji w celu poprawy bezpieczeństwa na drodze

Cel operacyjny 4.

Wspieranie dzieci i młodzieży w kształceniu i wszechstronnym rozwoju

zadania	realizatorzy/partnerzy	czas realizacji	wskaźniki monitoringowe
1. Podnoszenie jakości kształcenia i wsparcia w placówkach oświatowych, m.in. poprzez doskonalenie kadr nauczycielskich i pedagogów szkolnych oraz doposażenie szkół w niezbędny sprzęt i programy nauczania	Urząd Gminy, placówki oświatowe	2016-2018	liczba nauczycieli i pedagogów doskonalących swoje kwalifikacje zawodowe oraz liczba doposażonych placówek oświatowych
2. Zwiększenie dostępu do opieki przedszkolnej w gminie m.in. poprzez uelastycznienie czasu pracy placówek przedszkolnych, oraz zapewnienie opieki nad dziećmi do lat 3	Urząd Gminy, placówki przedszkolne	2016-2018	liczba dzieci uczęszczających do placówek przedszkolnych oraz objętych opieką żłobka
3. Organizowanie zajęć i spotkań profilaktyczno-wychowawczych i edukacyjnych oraz opracowywanie i realizowanie programów w tym zakresie	GKRPA, placówki oświatowe, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, Policja	2016-2018	liczba zajęć i spotkań oraz liczba osób w nich uczestniczących, liczba programów oraz liczba osób nimi objętych

<p>4. Rozwijanie sieci i oferty (m.in. o elementy socjoterapii) placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, w tym świetlic wiejskich</p>	<p>Urząd Gminy, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży</p>	<p>2016-2018</p>	<p>liczba świetlic oraz liczba dzieci z nich korzystających</p>
<p>5. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, m.in. poprzez zwiększenie dostępności zajęć wyrównawczych, dofinansowanie udziału w wycieczkach, kulturze, sporcie i rekreacji, udzielanie pomocy w nauce (np. przez wolontariuszy), przyznawanie pomocy materialnej o charakterze socjalnym (stypendia, zasiłki szkolne)</p>	<p>Urząd Gminy, OPS, placówki oświatowe, kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, wolontariusze</p>	<p>2016-2018</p>	<p>liczba przyznanych świadczeń oraz liczba osób objętych pomocą stypendialną i zasiłkami szkolnymi</p>
<p>6. Zwiększenie dostępności kształcenia dla dzieci niepełnosprawnych poprzez tworzenie grup i klas integracyjnych, prowadzenie nauczania indywidualnego, likwidowanie barier architektonicznych, zapewnienie transportu i opieki w czasie przewozu do szkoły</p>	<p>Urząd Gminy, placówki oświatowe, PCPR</p>	<p>2016-2018</p>	<p>liczba grup i klas integracyjnych oraz liczba osób do nich uczęszczających, liczba uczniów objętych nauczaniem indywidualnym, liczba zlikwidowanych barier architektonicznych, liczba dzieci dowożonych do szkół</p>
<p>7. Wzbogacanie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych</p>	<p>GKRPA, placówki oświatowe, kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, organizacje pozarządowe</p>	<p>2016-2018</p>	<p>liczba organizowanych zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych oraz liczba osób nimi objętych</p>

8. Rozwijanie w gminie infrastruktury umożliwiającej dzieciom i młodzieży spędzanie czasu wolnego (w tym sportowo-rekreacyjnej) i zwiększenie jej bezpłatnej dostępności	Urząd Gminy, jednostki organizacyjne gminy	2016-2018	liczba nowych obiektów umożliwiających spędzanie czasu wolnego oraz liczba osób z nich korzystających
9. Upowszechnianie wolontariatu wśród dzieci i młodzieży	Urząd Gminy, jednostki organizacyjne gminy, wolontariusze	2016-2018	liczba wolontariuszy

Cel operacyjny 5.

Współfinansowanie pobytu dzieci w pieczy zastępczej oraz umożliwienie im powrotu do rodzin biologicznych

zadania	realizatorzy/partnerzy	czas realizacji	wskaźniki monitoringowe
1. Współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinnej lub instytucjonalnej formie pieczy zastępczej	OPS, PCPR	2016-2018	liczba osób umieszczonych w pieczy zastępczej oraz wysokość środków na pokrycie ich pobytu
2. Podejmowanie współpracy z rodziną biologiczną w zakresie opracowania planu pracy zbieżnego z planem pomocy dziecku umieszczonemu w pieczy zastępczej	OPS, PCPR, koordynatorzy pieczy zastępczej i całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze	2016-2018	liczba opracowanych planów pracy oraz liczba dzieci powracających do rodzin biologicznych
3. Podejmowanie współpracy z podmiotami działającymi na rzecz powrotu dziecka z pieczy zastępczej do rodziny biologicznej	OPS, PCPR, koordynatorzy pieczy zastępczej i całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze	2016-2018	liczba podmiotów współpracujących na rzecz powrotu dziecka do rodziny biologicznej

V. FINANSOWANIE PROGRAMU

Realizacja Programu Wspierania Rodziny w Gminie Ożarówce na lata 2016-2018 będzie finansowana:

- z budżetu gminy,
- ze środków samorządu powiatowego,
- z dotacji z budżetu państwa na realizację zadań własnych gminy,
- z dotacji z budżetu państwa na realizację zadań zleconych gminie,
- z programów rządowych z zakresu wspierania rodziny,
- z funduszy zewnętrznych, w tym z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej,
- ze środków pozyskanych z innych źródeł.

Na realizację Programu w 2016 roku przewidziano w budżecie gminy m.in. następujące środki finansowe:

- Rozdział 85204 – Rodziny zastępcze: 0,00zł,
- Rozdział 85206 – Wspieranie rodziny: 25 335 zł.

Wysokość środków finansowych na realizację Programu w latach 2017-2018 zostanie ujęta w przyjmowanej corocznie uchwale budżetowej Rady Gminy.

VI. WDRAŻANIE, MONITOROWANIE I EWALUACJA PROGRAMU

Koordynatorem realizacji Programu Wspierania Rodziny w Gminie Ożarówce na lata 2016-2018 będzie Kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej w Ożarówicach. Sformułowane w dokumencie zadania będą wdrażane przez wyznaczonych realizatorów oraz partnerów w realizacji.

Monitoring i ewaluacja Programu, polegające na zbieraniu i analizowaniu informacji na temat realizowanych bądź zrealizowanych już zadań, będą prowadzone corocznie. Gromadzone dane z jednej strony pozwolą zidentyfikować i rozwiązać problemy, które pojawią się w trakcie wdrażania dokumentu, oraz stwierdzić, z myślą o podjęciu działań korygujących, czy realizacja wyznaczonych zadań zmierza w słusznym kierunku, z drugiej natomiast umożliwią ustalenie rzeczywistych rezultatów ich wdrożenia – czy uzyskane efekty są zgodne z przyjętymi wcześniej zamierzeniami i na co miały wpływ.

Do oceny wdrożenia sformułowanych w Programie zadań zostaną wykorzystane wyznaczone w dokumencie wskaźniki monitoringowe.

Kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej przedstawi Radzie Gminy sprawozdanie z realizacji Programu wraz z rocznym sprawozdaniem z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny. Sprawozdanie zostanie sporządzone na podstawie informacji uzyskanych od podmiotów biorących udział w realizacji Programu.

SPIS TABEL I WYKRESÓW

Tabele:

Tabela 1. Zasoby ankietowanych placówek oświatowych	9
Tabela 2. Typy rodzin objętych pomocą społeczną w gminie w latach 2012-2014	21
Tabela 3. Formy świadczeń pomocy społecznej udzielonych w gminie przez OPS w latach 2012-2014.....	23
Tabela 4. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w latach 2012-2014	29
Tabela 5. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przyznane w gminie w latach 2012-2014	30

Wykresy:

Wykres 1. Warunki życia w gminie	12
Wykres 2. Problemy najczęściej dotykające rodziny zamieszkujące w gminie	13
Wykres 3. Grupy zagrożone wykluczeniem społecznym w gminie	14
Wykres 4. Przyczyny bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego w gminie.....	15
Wykres 5. Jakie działania poprawiłyby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo w gminie?.....	15
Wykres 6. Negatywne zjawiska społeczne, na które narażone są dzieci i młodzież w gminie.	16
Wykres 7. Problemy występujące w rodzinie, które są najczęstszymi przyczynami negatywnych zjawisk społecznych wśród dzieci i młodzieży z gminy	17
Wykres 8. Problemy występujące w środowisku lokalnym, które są najczęstszymi przyczynami negatywnych zjawisk społecznych wśród dzieci i młodzieży z gminy	17
Wykres 9. Działania mogące być odpowiedzią na problemy, z którymi zmagają się dzieci i młodzież w gminie	18
Wykres 10. Rodziny i osoby w rodzinach w gminie, z którymi w latach 2012-2014 przeprowadzono wywiad środowiskowy	20
Wykres 11. Rodziny i osoby w rodzinach w gminie, którym w latach 2012-2014 przyznano świadczenie.....	20

Wykres 12. Rodziny i osoby w rodzinach w gminie, którym w latach 2012-2014 przyznano świadczenie pieniężne	20
Wykres 13. Rodziny i osoby w rodzinach w gminie, którym w latach 2012-2014 przyznano świadczenie niepieniężne	20
Wykres 14. Powody przyznawania pomocy społecznej w gminie w latach 2012-2014 (liczba osób w rodzinach)	22